Տարեկան գինը 10 րուբլի. կէս տարվանը 6 րուբլի.
Առանձին համարները ՍՄԷՆ ՏԵՂ 5 ԿՈՊ.
Թիֆլիսում գրվում են խմբագրատանը.
Մեր հասցէն՝ Тифлисъ, редакція „Мшакъ“ Сергіевская ул., № 5.
Tiflis, Rédaction „Mschak“
Խմբագրատան տելէֆօն № 253.

ՄՇԱԿ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

Խմբագրութիւնը բաց է առաւօտեան 9—2 (բացի կիրակի և տօն օրերից).
Յայտարարութիւն ընդունվում է ամեն լեզուով
Յայտարարութիւնների համար վճարում են իւրաքանչիւր տողատողին 20 կոպէկ.
Տպարանի տելէֆօն № 67.

„ՄՇԱԿԻ“ ԳՐԱՍԵՆԵԱԿԻ ԿՈՂՄԻՑ

խնդրվում է այն բաժանորդներին, որոնք վճարել են ուսարեկան բաժանորդավճարի կէս մասը, շտապել ուղարկել երկրորդ մասնավճար 5 րուբլին, որպէսզի թերթի առաքման գործում ընդհատում տեղի չունենայ:

Երկրորդ տարի 4400 ոտք ծովի մակերևոյթից:

ՍԱՆԱՏՈՐԻՈՒՄ
ԵՒ ԱՄԱՌԱՅԻՆ ԳԱՂՈՒԹ
ԲԺԻՇԿ Վ. Դ. ՂԱՄԲԱՇԻՁԷԻ

Սէզօնը յունիսի 15-ից մինչև օգոստոսի 31-ը:

ՊԱՏԱՐԱ-ՑԽՄԻՈՒՄ, Բակուրիանիի երկաթուղ. գծի վրայ:
Ընդունվում են առողջացող երկսեռ երեխաներ 8—15 տար., խոնջացածներ, վերառողջացողներ, Թոյլ սննդառութիւն, անթրժակի պակասութիւն, մալարիա, արեան պակասութիւն, Նեվրաստենիա և այլն ունեցողներ: Բժշկութիւն կլիմատիական եւ առողջապահական—լեռնային օդ, սօսնիների անտառ, ուժեղ սնունդ, շարժական խաղեր, ֆիզիկական մարզանքներ, մարմնամարզութիւն, օգտակար աշխատանքներ, Ջրաբուժութիւն, օդային վաննաներ և այլն:
Մանրամասն տեղեկութիւնների համար գրաւոր դիմել. Д-ру В. Д. Гамбашидзе, черезъ Боржомъ. Ծրագիրն ուղարկվում է ձրի:
(և. կ.) առ. 529. 10—9

ԹԻՖԼԻՍԻ ԺՈՂՈՎԱՐԱՆ
ԱՄԱՌԱՅԻՆ ՇԻՆՈՒԹԻՒՆ
Այսօր, շաբաթ, յունիսի 11-ին
ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ
ԵՐԵԿՈՅԹ
ՀԱՄԵՐԳ սիմֆօնիական նուագախմբի՝ ղեկավարութեամբ Լ. Պ. ՇՏԷՅՆԲԵՐԳԻ:
Հիւրերը՝ ըստ յանձնարարութեան՝ վճարում են—տղամարդիկ 1 ռուբ., կանայք 50 կ., ուսանողները 25 կոպ.:
Համերգի սկիզբը եր. ժամը 9-ին:
641. 1—1

Ժողովրդ. Համալսարան
Շաբաթ, յունիսի 11-ին
Յօգուտ Թիֆլիսի Ժողովրդական Համալսարանի Ընկերութեան
«ՍՊՕՐՏ» ԱՅԳՈՒՄ (Միքայէլ. փող.)
Տեղի կունենայ
Հետաքրքրական ծրագրով կազմված
ԶԲՕՍԱՆՔ
Իսկ կիրակի, յունիսի 12-ին, Զուբալովի անուան Ժողովրդ. Տանը ի պատիւ յայտնի ռուս քննադատ
Վ. Գ. ԲԷԼԻՆՍԿԻԻ
ծննդեան 100-ամեակի կը կայանայ
ԳՐԱԿԱՆ ՀԱՆԴԻՍԱՒՈՐ ԱՌԱՒՕՏ:
(հ.շ.) առ. 632 2—2

ՊԱՍՏԱՌՆԵՐ
(ОБОИ)
ԵՂԲ. ՏԱՐՆՕՊՕԼ
ՖԱԲՐԻԿԱՅԻ
Բաժանմունքը Թիֆլիսում, Գօլ. պր. 21, տուն Արտիստակ. Ընկ., տէլէֆօն № 355.
Պահեստում միշտ կան մեծ բանակութեամբ ընտիր պաստառներ ամենավերջին ոճիով
ՖԱԲՐԻԿԱՅԻՆ ԻՍԿԱԿԱՆ ԳՆԵՐՈՎ
8 կօպ. սկսած մինչև 6 ր. իւրաքանչիւր րուլօն:
Մեր պահեստներ Ռուսաստանի գլխաւոր քաղաքներում:
ՆՄՈՒՇՆԵՐԸ ՈՒՂԱՐԿՎՈՒՄ ԵՆ ՁՐԻ:
(և. շ.) առ. 207. 50—26

Բացված է բաժանորդագրութիւն
Կարապետ Եաղուբեանի
ՀԱՅԵՐԷՆ-ՌՈՒՍԵՐԷՆ ԲԱՌԱՐԱՆԻ
Երկրորդ տպագրութիւն, հիմնովին վերամշակած և կրկնակի ընդարձակված:
Մամուլի տակ է և առաջին պրակը լոյս կը տեսնի այս տարի օգոստոսին, իսկ վերջինը—նոյեմբերին:
Ամբողջ հատորը բաղկացած կը լինի 900—1000 մանրատառ պետիտ) երեսից, հարիւրական տող երկսիւնակ երեսը:
Բաժանորդագինը 3 րուբլի:
(Լոյս տեսնելուց յետոյ գինը կը բարձրանայ):
Բաժանորդագրութիւնը ընդունվում է Թիֆլիսում հեղինակի մօտ՝ Բոլշչեվսկայա 11 (ժ. 11—4), «Կենտրոնական», «Գուտենբերգ» և «Գիր» գրավաճառանոցներում, եղբ. Արզիւմանեանների մագազինում, Մադաթովսկի փողոց, սեփական տուն, և Ս. Յ. Մատինեանցի մագազինում, Նիկօլաևսկի կամուրջի վրա: Նոյն տեղերում ծախվում են Կ. Եաղուբեանի «Թեմական վերանորոգութիւն և Մատթէոս Բ. կաթողիկոս», գինը 25 կ.:
Օտարաքաղաքացիք դիմում են հեղինակին հետևեալ հասցէով. Тифлисъ, Присяжному Повѣренному К. А. Ягубову.
Բաժանորդներին առաջին թերթը տրվում է իբրև նմուշ:
(հ.կ.) 395. 20—17

ԲԺԻՇԿ
Ռ. Ս. ԴԱՒԹԵԱՆՑ
Ներքին եւ ջղային հիւանդութիւնների
Ընդունելութիւնը (ցերեկվայ ժամը 12—1.
ամեն օր (երեկոյեան ժամը 5—7.
Հասցէն՝ Կօչուբէևսկայա փող. № 22.
Ելիզավէտինսկայա փողոցից՝ № 44 տան մօտ:
(և. հ. կ.) առ. 243. 100—30

ՀՈԳԱՑՈՂՈՒԹԻՒՆ
ՄԱԶԵՐԻ ՎԵՐԱԲԵՐՄԱՄԲ

Մազերի վերաբերմամբ սովորաբար հետևեալն է տեղի ունենում. պատանեկան հասակում քիչ ուշադրութիւն է դարձվում նրանց վրա, թողնվում է աճել նրանց ազատ կերպով, և շատ անգամ էլ մարդ վրշտանում է, երբ մտածում է, որ պէտք է սանրել նրանց: Շատ ուշ, երբ միայն պարզվում է, որ մազերը սկսում են քիչ-քիչ պակասել, երևան են գալիս ամեն տեսակ երկիւղներ, այդ ժամանակ միայն շատ մազ ունենալու և նրան սանրելու բաւականութիւնն է զգացվում: Այստեղ կրկնվում է հին պատմութիւնը. մենք սկսում ենք որևէ բան գնահատել միայն այն ժամանակ, երբ նրան կորցնում ենք: Այդ ժամանակ տեղի են ունենում զանազան միջոցներ գործադրելու փորձերը, և որքան խորհրդաւոր ու անմիտ է այդօրինակ միջոցների ներգործութիւնը, այնքան աւելի ընդարձակ

կերպով են տարածվում նրանք հասարակութեան մէջ: Եւ միայն այն ժամանակ, երբ բոլոր այդ միջոցները մազերին պատճառում են աւելի մեծ վնաս և երբ, վերջապէս, գլխեցիկ մտքը է յղանում խորհրդակցել մասնագէտ-բժշկի հետ, այդ ժամանակ միայն, ի հարկէ, բացառութեամբ անմիջական հիւանդագին դրութեան աւելի հազուագիւտ դէպքերի, պարզվում է, որ մազերի թափվելու պատճառը շատ հասարակ է, և որ մազերը պահպանելու և նրանց աճեցնելու միջոցը նոյնպէս շատ հասարակ է և կայանում է ոչ այլ ինչի մէջ՝ եթէ ոչ գլխի կաշին ձիւթային սապոնով լուանալու մէջ: Ներկայումս այլևս չէ գործադրվում վատ հոտ ունեցող, յաճախ՝ և այն էլ խիստ գրգռող՝ հում ձիւթային սապոնը, այլ գործադրվում է առանձին պատէնտային միջոցով պատրաստված ոչ-գրգռիչ և ձիւթի հոտ չունեցող—Պիկսաֆօնը:

Պիկսաֆօնը հեշտութեամբ մաքրում է

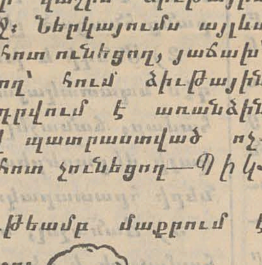

գլխի թեփը և կաշու կեղտը, տալիս է առատ փրփուր և հեշտութեամբ էլ մաքրվում է մազերից: Նա ունի դուրեկան հոտ և, շնորհիւ ձիւթի պարունակութեան իր մէջ, հակադրում է մազերի պարապմունքը թափման:

Առանձնապէս պիտի մատնանշել, որ յանձին Պիկսաֆօնի մենք ունենք, վերջապէս, մի պրէպարատ, որը, չը նայած իր առաւելութեան, վաճառվում է միանգամայն չափաւոր գնով: Նրա մի սրուակն արժէ 1 ր. 50 կ., գտնվում է ամենուրեք, և շաբաթը մի անգամ գործածելիս՝ բաւականանում է համարեա կէս տարի: Այդ անսովոր էժանութիւնը տալիս է, հետևաբար, միջոց չունեցողներին կարելիութիւն խնայելի և միակ հոգսը տածել իրանց մազերի վերաբերմամբ: Մի քանի անգամ Պիկսաֆօնով լուացվելուց յետոյ՝ նրա բարերար ազդեցութիւնը իսկոյն պարզ որոշվում է իւրաքանչիւրի համար, հետևաբար և Պիկսաֆօնը լիակատար կերպով արժանի է իդէալական միջոց համարվելու մազերի հոգացողութեան ասպարիզում:
(M. 136636/136651) 269. 1—1

ԴԱՐՁԵԱԼ ԹԱՆԳԱՐԱՆ

Նորից սկսվեցին հնագիտական պեղումները Անիում:

Պրոֆեսոր Մառը լոյս աշխարհ է հանում հողի ծանրութեան տակ դարեր շարունակ ծածկված հին կուլտուրական կեանքի յիշատակարանները:

Եւ նորից նրա առաջ հանդէս է գալիս թանգարանի և պահեստատեղի խնդիրը:

— Ինչպէս, միթէ չը շինվեց թանգարան,—հարցնում է ընթերցողը:

Շինվեց: Բայց հազիւ լրացաւ թանգարանի շինութիւնը, ահա պարզվեց, որ նա շատ փոքր է և հազիւ հազ կարող է տեղաւորել այն, ինչ որ մինչև այժմ յայտնագործված է. իսկ այն առարկաները, որոնք երևան կը հանվեն առաջիկայ պեղումների և ուսումնասիրութիւնների ժամանակ, տեղ չեն ունենայ պատսպարվելու, խնամվելու և կորուստից ազատ մնալու:

Եւ ահա Անիի ուսումնասիրութեան գործը հերթական է դարձնում նոր հոգատարութիւն նոր թանգարանի մասին:

Այն բոլոր անձերի համար, որոնք այս վերջին տարիները յաճախել են Անի, ակներև կերպով պարզվեց, թէ որքան կարևոր են պատսպարանները հնագիտական առարկաների անխախտ պահպանութեան համար: Պարզվեց և այն կարևոր հանգամանքը, թէ հնագիտական առարկաների սիստեմական դասաւորութիւնը և նրանց մասին տեղեկութիւններ ժողովելը մեծապէս նպաստում են, որ Անիի հնագիտական ուսումնասիրութիւնը դիւրացվի այնտեղ եկողների համար և յարմարութիւններ ընծայի պատգայ աւելի ընդարձակ սիստեմական հետախուզութիւնների համար թէ Անիում և շրջակայքում և թէ աւելի հեռաւոր տեղերում՝ համեմատական զուգակցութիւններ և ազդեցութեան շերտաւորումներ որոշելու նպատակով:

Եղած թանգարանը ոչ թէ չէ նուազեցնում նոր թանգարանի անհրաժեշտութեան նշանակութիւնը, այլ ընդհակառակը աւելի ևս բարձրացնում և մեծացնում է նրան:

Արդարև՝ այն մեծ առաւելութիւնները և դիւրութիւնները, որ տալիս են մինչև այժմ շինված պատսպարանները, այն ապահովութիւնը, որ ձեռք է բերված հնութեան իրերի անձեռնմխելի և անվթար պահպանութեան համար, կրկնակի համոզում են, որ պատսպարանի կամ թանգարանի դերը շատ կարևոր և էական է Անիի հնագիտական հարստութիւնը պահելու և ուսումնասիրելու համար:

Մեր հասարակութեան մէջ քիչ չեն անհատներ, որոնք կարող էին կառուցանել թանգարաններ Անիում իրանց անունով, ծախսելով մի քանի հազար րուբլիներ, և դրանով բաւարարութիւն տալ մի գիտական պահանջի:

Անիի ուսումնասիրութիւնը, միացած՝ շրջակայքի հետախուզութեան հետ, բացում է մեր առաջ մեր անցեալ կուլտուրական կեանքի շատ հետաքրքրական մասերը և նիւթեր է մատակարարում, որպէսզի անցեալի ազգատ պատմութիւնը եղելութիւններ չոր կմախքից փոխվի մի ճոխ, կենսական, կուլտուրական պատմութեան, որտեղ լուսաբանված է ժողովրդի առօրեայ անտեսական և քաղաքական կեանքը ուսանելի մանրամասնութիւններով:

Եւ ամեն մի հանգամանք, որ կարող է դիւրութիւններ և յարմարութիւններ ընծայել Անիի ուսումնասիրութեան, պէտք է գայ կատարելու իր դրական դերը:

Թանգարանը այդ հանգամանքներից մէկն է:

Ա. Քալանթար

ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ ԹԱԳԱՒՈՐԻ ԹԱԳԱԴՐՈՒԹԻՒՆԸ

(Պետերբուրգի Հեռ. Գործ.)
9 յունիսի

Պետերբուրգ.—Յունիսի 9-ին, անգլիական թագաւորի և թագուհու թագադրութեան օրը, անգլիական եկեղեցում կատարվեց աստուածպաշտութեան կարգ, ներկայութեամբ դիւանագիտական մարմնի, արտաքին գործերի մինիստրութեան ժամանակաւոր կառավարիչ Ներատովի, ռուս հասարակութեան ներկայացուցիչների, անգլիական դեսպանութեան անդամների և անգլիական գաղութի:

Լոնդոն.—Առաւօտեան ժամը 4-ին թնդանօթային 21 հարուածով Հայդպարկում ողջունվեց արևածագը:

Այդ ժամին փողոցները լի էին ժողովրդով: 50,000 զօրքեր կարգապահութեան համար տեղաւորված են որոշված վայրերում, հանդիսագնացքի ճանապարհի վրա: Ամբողջ գիշերվայ ընթացքում կայարանների մօտերքում տիրում էր մեծ կենդանութիւն: Առաւօտեան ժամը 3-ից յետոյ ներքնուղիների մէջ սկսվեց երկաթուղագծի վրայով երթևեկութիւն:

Լոնդոն.—Առաւօտեան 6 ժամ 30 րօպէին բացվեցին Վեստմինստերեան աբբայութեան դռները: Սկսվեց հանդիսաւոր երթը բարձրաստիճան անձանց և միւսների: Աբբայութիւնը շքեղօրէն զարդարված է: Ամբիոնները, որոնք զարդարված են կապոյտ թաւիշով, բռնված են 7,000 մարդով, որոնց թւում և անգլիական թագաւորական տան 40 անդամներով, օտար պետութիւնների 200 ներկայացուցիչներով, դիւանագիտական մարմնի 220 անդամներով, պարլամենտի 200 պատգամաւորներով և այլ ներկայացուցիչներով: Եկեղեցում կառուցված է ամպհովանի, որի տակ զետեղված են արքայական երկու գահեր:

Լոնդոն.—Նոյնին մեծութիւնները ժամանեցին աբբայութիւն: Հանդէսը շատ շքեղ է: Հոգևորականութիւնը ընթանում է արքայական հանդիսագնացքի առջևից: Անգլիայի, Շոտլանդիայի, Իրլանդիայի և Միացեալ-Թագաւորութեան դրօշակները կրում են հին տոհմերի ներկայացուցիչները: Եկեղեցու խորքն է անցնում թագուհի Մէրին շքեղ հագուստով պճնըված, որը կարված է սպիտակ կերպասից, ոսկէ հիւսուածքով: Թագաւորի առջևից գնում էին ազնուականութեան ներկայացուցիչները, որոնք կրում են արքայական նշանները: Ապա գալիս է Գէորգ թագաւորը, արքայական հագուստով զգեստաւորված: Նրա երկու կողմերից գնում են 2 եպիսկոպոսներ և թագաւորի անձնական պահակախմբի ազնուականները: Նախքան նստելը թագաւորը և թագուհին ծնկաչոք աղօթում են: Քենտըրբըրիի արքեպիսկոպոսը դառնալով տաճարի ամեն կողմը՝ ներկայացնում է թագաւորին ժողովրդի ներկայացուցիչներին, հետևեալ խօսքերով. «Ներկայացնում եմ Գէորգ արքային, անվիճելի թագաւորին այս պետութեան: Մենք, գալով այստեղ մեր պարտքը կատարելու, պատրաստ ենք արդեօք այդ անելու»: Ֆանֆարները պատասխանում են. «Թող պահպանէ Աստուած Գէորգ թագաւորին»—վկայում են նորին մեծութեանը Մեծ-Բրիտանիայի թագաւոր ճանաչելու մասին: Ապա թագաւորը հաստատում է բողոքական կրօնին հաւատարիմ մնալու խոստումը և ժողովրդի վերաբերմամբ եղած պարտականութիւնների մասին: Յետոյ մօտենալով սեղանին և ձեռքը դնելով Ս. Գրքի վրա ծնկաչոք արտասանում է բարձրաձայն այս խօսքերը. «Այն, ինչ որ ես այստեղ խոստացայ, կը կատարեմ և կը պահեմ: Եւ թող Աստուած օգնէ ինձ». որից յետոյ ստորագրում է երդման թուղթը: Ստորագրելուց յետոյ թագաւորը բարձրանում է Ս. Էդուարդի գահը: Արքեպիսկոպոսը կատարում է թագաւորի օծման կարգը: Յետոյ արքային հագցնում են թագաւորական խորհրդանշանները և ապա սկսվում է թագադրութեան հանդէսը:

Արքեպիսկոպոսը սեղանի առաջ կանգնած կարդում է որոշված աղօթքը և վերցնելով թագը պսակում է նրանով թագաւորի գլուխը: Հէնց այդ րօպէին աւագները հագնում են իրանց թագերը: Ներկայ եղողները աղաղակում են. «Տէր, պահիր արքային»: Լսվում են ֆանֆարների, թնդանօթաձգութեան, ողջոյնների, բոլոր եկեղեցիների զանգերի ձայները: Թագաւորը բազմելով գահի վրա թագով պսակված, ընդունում է շնորհաւորանքներ: Առաջինը շնորհաւորում է և հաւատարմութեան երդում է տալիս գահաժառանգ Ուէլսի իշխանազնը, իսկ ապա ազնուական տոհմերի աւագները:

Սրանից յետոյ Քենտըրբըրիի արքեպիսկոպոսը կատարում է թագուհու թագադրութեան կարգը, երբ և աւագների բոլոր ամուսինները հագնում են իրանց թագերը: Թագուհին եպիսկոպոսների ուղեկցութեամբ մօտենում է գահոյքին: Հաղորդութիւնից յետոյ խումբը երգում է «Te, Deum» աղօթքը: Արքայական զոյգը վերադառնում է Բուկինհէմի պալատը, ժողովրդի ոգևորված ողջոյնների ներքոյ:

Լոնդոն.—Երեկոյեան քաղաքը հեղեղված է էլեկտրական լոյսով. լուսավառված են բոլոր թաղամասերը: Ամեն տեղ փայլում են՝ «Տէր, պահիր արքային» մակագրութիւնները:

Մօսկվա.—Անգլիական թագաւորի թագադրութեան օրը անգլիական եկեղեցում տեղի ունեցաւ հանդիսաւոր ժամասացութիւն:

Հեղեղը ողողեց Մօսկվայի ցածրադիր վայրերը:

ՎԵՐՋԻՆ ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

(Պետերբուրգի Հեռ. Գործ.)
9 յունիսի

Տիրնօվօ.—Սահմանադրութեան վերաքննութեան համար գումարված ազգային մեծ ժողովի նիստը բացվեց առաւօտեան ժամը $10^{1}/_{2}$-ին, Ֆերդինանդ թագաւորի գահական ճառով:

Տիրնօվօ. — Ազգային մեծ ժողովում Ֆերդինանդ թագաւորի մուտք գործելու ժամանակ երկրագործները՝ իբրև ցոյց՝ ակնյայտ նստած մնացին: Մէկը նրանցից փորձեց բողոքել ժողովը թագաւորի կողմից բանալու մասին, բայց նրա ձայնը խլացվեց խոշոր մեծամասնութիւն կազմող պատգամաւորների և ժողովրդի աղաղակներից: Դանևը ընտրվեց նախագահ ազգային մեծ ժողովի:

Բերլին.—Լիսաբոնից Վօլֆին հաղորդում են, որ հիմնադիր ժողովը լսելով կառավարութեան գործունէութեան պատասխանը, կառավարութեանը յայտնեց անսահման վստահութիւն և ... նախկանապէս հաստատեց նրա լիազօրութիւնները:

Պօդգօրիցա.—Ժամանեց Տօկկին Ալբանիայից. նա հաստատում է, որ հազիւ թէ ապստամբութիւնը վերջանայ: Ալբանացիները կընդունէին ներումը, եթէ երաշխիք լինէր նրա ճշգրիտ կատարման համար: Այս օրերս նա մեկնում է Իտալիա:

Հռոմ.—Տերակոյտ: Արտաքին գործերի մինիստրութեան բիւջէի քննութեան ժամանակ Սան-Ջուլիանօն յայտնեց, որ հիմնական կէտերի մէջ Իտալիայի արտաքին քաղաքականութիւնը չէ փոխվում մինիստրական կաբինէտների փոփոխութեան ժամանակ: Իտալիան մնում է հաւատարիմ դաշնակից և բարեկամ միւս պետութիւնների հետ:

Մինիստրը համամիտ չէ Գվիչիարդինիի կարծիքին հետ, իբրև թէ Իտալիան չէզոքացված է Տրիպօլիի հարցում:

Մինիստրի յայտարարութիւնները չեն զանազանվում նախորդների յայտարարութիւններից: Իտալիայի քաղաքականութիւնը հիմնված է Թիւրքիայի անձեռնմխելիութեան սկզբունքի վրա: Ալբանիայի նկատմամբ մինիստրը յայտնում է, որ Աւստրո-Ունգարիան և Իտալիան համամիտ են, Թիւրքիայի ուժեղանալը Իտալիային օգտաբեր է: Այս հայեացքով, ինչպէս և եւրոպական հաւասարակշռութեան շահերով է ղեկավարվում իտալական քաղաքականութիւնը: Տերակոյտը ամբողջապէս ընդունեց բիւջէն:

Ամստերդամ.—Միտինգից յետոյ 200 գործադուլարար նաւաստիները փորձ փորձեցին քարկոծել ոստիկաններին: Վերջինները դիմեցին սառը զէնքի, որից երեք նաւաստիներ վիրաւորվեցին:

Պրագա.—Ռէյխսրատի ընտրութիւնների գլխաւոր արդիւնքն այն է, որ չեխական հողերում ուժեղացան բուրժուական կուսակցութիւնները, ի վնաս սօցիալ-դեմօկրատների—քաղաքներում ընդդէմ չեխական կղերականների և գիւղական տեղերում ընդդէմ կղերականների:

Չեխական լրագիրների մեծ մասը ընտրութիւնների արդիւնքը համարում է Բիներտի պարտութիւնը:

Վիէննա.—Դրագոչիցում սպանվածների թիւը հասնում է 25-ի, բացի 6 վիրաւորներից։

—

Հաագա.—Ներքին պալատը առանց քուէարկութեան ընդունեց Հօլլանդիայի՝ Բեռնի կօնվենցիայի հետ միացման նախագիծը։

—

Սօֆիա. — Գնդապետ Պաերուշովը սպանեց իր 19 ամեայ դստերը և մահացու կերպով վիրաւորեց իրան։ Ոճրագործութեան պատճառը որդոց անհամաձայնութիւնն է, որպէսզի հայրը երկրորդ անգամ ամուսնանայ։

—

Բագու.—Ուժեղ քամին քանդեց մի քանի բուրգեր. ընդհատված է հեռախօսային հաղորդակցութիւնը շատ գործարաններում։ Եղան դժբաղդ դէպքեր մարդկանց հետ։

—

Դերբենտ.—Յորդ անձրևը հեղեղեց Խաչմազ կայարանը։ Ուղին փչացած է։

—

Սեմիպալատինսկ. — Ռուս-չինական նաւագնացութեան ընկերութեան նաւը, որը Սեմիպալատինսկից մեկնեց չինական սահմանագլխային վայրերը, Սև Իրտիշի վրայով անցաւ 430 վերստ և ուտելեղէնի բացակայութեան պատճառով հասաւ մինչև Կրակ գետի ակունքը 37 վերստ մնացած։

Կազմված է քարտէզ անցած տեղերի համար։ Ճանապարհի կէսին հանդիպեց անգլիական էքսպեդիցիա, որը Զայսանից գնում է Սարէ և Սիւմբէ։

—

Վիլնա.—Պետական Դումայի անդամ ընտրվեց Լիւդվիգ Անտօնովիչ Օխօտնիցկին, ազգով լեհ, 44 տարեկան, համալսարանական կրթութեամբ։

—

Թաւրիզ.—Շահսէվանների ապստամբութեան շրջանը տարածվում է դէպի Թաւրիզ։ Ռուսահպատակ երկրագործները վնասներ են կրում։

ՄԻ ԹՈՒՐՔ ԼՐԱԳՐԻ ԿԱՐԾԻՔԸ ՀԱՅԵՐԻ ՍՊԱՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐԻ ԱՌԻԹՈՎ

«Թազմինաթի» խմբագրապետ Լութֆի Ֆիքրի-բէյ, որ միևնոյն ժամանակ Տէրսիմի երեսփոխան է, վերջերս հետևեալը գրած էր 8 հայերու սպանութեան առթիւ.

«Թէրթերն երկու օրէ ի վեր Անատօլուի արևելեան նահանգներուն մէջ իրարու յաջորդող կարգ մը եղեռնական սպանութիւններու մանրամասնութիւնները կը հաղորդեն։ Բաղէշի, Խարբերդի, Սղերդի և Մուշի մէջ հայեր կը սպաննուին ու կը վիրաւորուին, որոնց ստուգութիւնը կը հաստատուի սա պարագայով, որ կառավարութեան կողմէ չեն հերքուիր։ Թէև տարակոյս չկայ, թէ այս դէպքերը քաղաքականութեան հետ ոևէ առնչութիւն չունին և անհատական ու հասարակ ոճրագործութիւններ են հողային խնդիրներէ ծագում առած, և սակայն դէպքերուն կրկնուիլն ու բազմապատկուիլը կը ցուցնեն, թէ կառավարութիւնը բարոյական ոյժ չունի այլ ևս, և անիշխանութիւնն է, որ կը տիրէ այն կողմերը։ Կը հասկցուի, որ պետական պաշտօնեաները լուռ հանդիսատեսները կը դառնան այս դէպքերուն։ Քանի մը օր առաջ Սղերդի պետական գանձին կատարուած գողութիւնը կը ցուցնէ, թէ պաշտօնեաներն ի՛նչ վերաբերմունք ունին իրենց պարտականութեանց հանդէպ և որչափ անհոգ ընթացք մը ունին։ Անատօլուի արևելեան նահանգներն Ասիական Թիւրքիոյ բանալին են և երկրին ընդհ. խաղաղութեան ուղեցոյցը։ Այս կողմերն, երբ խառնակութիւններ ծագին, կրնան յեղափոխութիւններու և մեծ դէպքերու դուռ բանալ։ Բայազիդէն մինչև Ֆաօյի նեղուցը Ռուսաստանի և Պարսկաստանի սահմանագլխին վրայ իրարու հակընդդէմ այնչափ ցեղապետներ կան, որ եթէ ասոնք անգամ մը հասկնան, թէ կառավարութիւնը ոյժ չունի, խոկոյն իրարու հետ վէճի, կռիւի ու բաղխումի պիտի սկսին և ամբողջ սահմանագլուխը մէկ ծայրէն մինչև միւս ծայրը կրակի հեղեղի մը մէջ պիտի խեղդուի։ Այս կրակի պատուհասը անանկ քանի մը վաշտ զինուոր ղրկուելով չի մարիր։ Այս աշիրէթները սահմանագլխին վրայ կարգով հաստատուած Երզրում, Բայազիդ, Վան, Բիթլիս, Հէքքեարի, Քերքիւք, Սիւլէյմանիէ, Բաղդադ, Բասրա քաղաքներուն և անոնց շրջակայ բնակչութեանց հետ խիստ սերտ կապերով միացած են։ Եթէ խռովութիւն մը ծագի, դէպքերն այս քաղաքներուն մէջ ալ պիտի կրկնուին։ Երկրին ամենէն կարևոր մէկ մասն աննկարագրելի դժուարութեան մը պիտի մատնուի։ Ռուսաստան Կովկասի ճամբով դէպի Բայազիդ բազմաթիւ շօսէներ, երկաթուղիներ ունի, իսկ Ատրպատականի (Պարսկաստան) մէջ մաս մը զօրք և մեր քաղաքներուն մէջ ալ բազմաթիւ հիւպատոսներ, մարդիկ և պրօպագանդիստներ ունի։ Արդէն ինքն աւելի կը սպասէ ու բացայայտ է, որ անմիջապէս օգուտ քաղել պիտի փութայ առաջին անգամ պատահելիք խառնաշփոթութիւններէն։ Ուստի արևելեան կողմի նահանգներուն մէջ, Աստուած մի՛ արասցէ, եթէ խառնաշփոթութիւն մը պատահի, շատ քիչ հաւանականութիւն կայ զայն շուտով հանդարտեցնելու համար։ Հետևաբար բացայայտ է, որ ատանկ դժբաղդութեան մը պարագային՝ Ռուսաստանի կողմէ կատարուելիք միջամտութեանը բնական հետևանքին առջև պիտի գտնուինք։ Արևելեան նահանգներուն նայիլ, այն տեղի խաղաղութիւնն ու անդորրութիւնը ապահովել՝ ժողովուրդը իր պատուոյն, անձին և գոյքին բացարձակ տէրը դարձնել է։ Մէկ խօսքով, Ասիական Թիւրքիան պաշտպանել՝ ամբողջ օսմ. երկիրը խաղաղեցնել ըսել է։ Եզրակացնելով կըսենք, թէ կարգ մը սահմանագծի և հողային վէճերու և անձնական իրաւունքի դատերուն յետաձգումէն ծագում առնող տխուր ոճիրները եթէ կրկնուին ու ընդարձակուին, անդորրութիւնը բացարձակապէս պիտի խռովի և առաջքը չառնուելիք կացութեան մը պիտի հասնի։ Այս աղէտներուն առջև փոխանակ անհոգ գտնուելու, պէտք է վճռաբար ու գործօն ձևով մը ժամ առաջ վերջ տալ այս անհամաձայնութիւններուն. Թէ՛ վարչական և թէ դատական ու ոստիկանական պաշտօնեաները անհրաժեշտ է որ իրենց պարտականութիւնը գիտակից եղանակով մը կատարեն»։ («Բիւզ.»)

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ԽՈՐՀՐԴԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

(Պետերբուրգի հայ եկեղեցական Խորհրդի ծրագրած գիւղատնտեսական դասընթացքների կազմակերպութեան առիթով)

—

Թիֆլիսում ներկայումս տեղի ունի յատուկ խորհրդակցութիւն այն առաջարկի առիթով, որ արել է Պետերբուրգի Հայ Եկեղեցական Խորհուրդը Թեմական դպրոցներին, Գէորգեան ճեմարանին և երկու ծխական դպրոցի՝ կազմակերպելու գիւղատնտեսական դասընթացքներ։

Խորհրդակցութիւնը տեղի ունի Բագրատ վարդ. Վարդազարեանի նախագահութեամբ։

Մասնակցում են դպրոցների ներկայացուցիչներ և մասնագէտ-գիւղատնտեսներ։

Առաջին նիստը տեղի ունեցաւ հինգշաբթի, յունիսի 9-ին, սկսած երեկոյեան 7 ժամից։

Խորհրդակցութիւնը մեծ համակրանքով վերաբերվեց Պետերբուրգի Հայ Եկեղեցիների Խորհրդի նախաձեռնութեանը՝ նպաստելու գիւղատնտեսական գիտելիքների տարածմանը։ Դա հայ իրականութեան հազուադէպ նախաձեռնութիւններից մէկն է, որը և ողջունվեց ժողովի կողմից։

Անցնելով Եկեղեցական Խորհրդի ծրագրին ժողովականները գտան, որ իւրաքանչիւր դպրոցի համար նշանակված 1,500-ական րուբլին անբաւարար է լուրջ և օգտակար գործ կատարելու համար, ուստի այն միտքը յայտնվեց, որ կամ պէտք է գումարը մեծացվի և կամ արդէն յատկացված գումարների գործադրութիւնը կատարվի ուրիշ եղանակով, օրինակ միացնելով բոլոր նպաստները միատեղ և կազմակերպելով մի կամ երկու գիւղատնտեսական կրթական ձեռնարկութիւն, օրինակ դասընթացքներ, փորձադաշտեր, հրահանգչական գործունէութիւն։

Յաջորդ նիստը տեղի ունեցաւ երէկ, յունիսի 10-ին։ Քննվեցին զանազան անձերի կողմից արված առաջարկներ։

Խորհրդակցութեան եզրակացութիւնների մասին կը տանք տեղեկութիւններ մեր ընթերցողներին։

ԿՈՎԿԱՍԻ ՀԱՅՈՑ ԴՊՐՈՑՆԵՐԻ ՈՒՍՈՒՑԻՉՆԵՐԻ ԵՒ ՎԱՐԺՈՒՀԻՆԵՐԻ ՄԻՈՒԹԵԱՆ ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԺՈՂՈՎԸ*)

—

Վերստուգիչ յանձնաժողովի ընտրութիւնից յետոյ ընդհանուր ժողովը զբաղվեց այն խնդրով, թէ արդեօք սպասել վերստուգիչ յանձնաժողովի զեկուցման թէ լսել տեղեկագիրը և հաշուետուութիւնը, քննութեան առնել և հաստատելը յետաձգել մինչև վերստուգիչ յանձնաժողովի զեկուցում տալը։ Տեղի ունեցած մտքերի փոխանակութիւնից յետոյ մեծամասնութեամբ որոշվեց յետաձգել օրակարգի այն խնդիրները, որոնք կապ ունեն վերստուգիչ յանձնաժողովի զեկուցման հետ, իսկ այժմ անցնել օրակարգի հետևեալ խնդիրներին, որոնք են Լոռու գաւառի դպրոցների արդի վիճակի մասին և ընթացիկ հարցեր։

Ցանկութիւն յայտնվեց դիմել ընթացիկ հարցերին, և ժողովականները առաջարկում էին քննութեան առնելու այլևայլ հարցեր։ Գլխաւորապէս Ի. Յարութիւնեանը պնդում էր, որ առաջարկված հարցերը շատ լուրջ և կարևոր են, ուստի առանց զեկուցումներ լսելու միտք չունի զբաղվել նրանց քննութեամբ։ Մեծամասնութեամբ որոշվեց, որ կարելի է և առանց զեկուցումների քննութեան առնել առաջարկվելիք հարցերը։

Տեղի ունեցած ընդմիջումից յետոյ նիստի սկզբում Ց. Տէր-Միրաքեանը յայտնեց, որ Մ. Նաւասարդեանը ցանկանում է շվէդական մարմնամարզութեան դասեր տալ, և ովքեր ցանկանում են մասնակցել այդ վարժութիւններին, թող յայտնեն, որպէսզի պատշաճ թոյլտուութիւնը ստացվի։ Ցանկացողների թիւը քսանից անցաւ։

Ապա ուսուցիչ՝ հայր-սարկաւագ Երզընկեանը կարդաց իր զեկուցումը Լոռու ծխական [illegible]։ Զեկուցանողը տուեց նախ Լոռու հայ ազգաբնակութեան դառն տնտեսական-նիւթական դրութեան նկարագիրը վիճակագրական տեղեկութիւններով և մատնանշեց, որ շնորհիւ անծայր խաւարի և տգիտութեան՝ Լոռու ազգաբնակութիւնը չէ կարողանում օգտվել Լոռու հարուստ բնական հրաշալիքներից և ներկայումս գտնվում է տնտեսական շատ աննախանձելի վիճակի մէջ։ Լոռու 37 գիւղերից միայն 8-ը ունեն ծխ. դպրոցներ մի կամ մի քանի բաժանմունքներով և գրեթէ բոլորն էլ շատ հեռու են մինչև իսկ բաւաբար համարվելուց։ Կան և գիւղեր, որոնք հնարաւորութիւն ունեն դպրոցներ պահելու, սակայն բաւականանում են խալիֆայական դասաւանդութեամբ։ Զեկուցանողը մի առ մի թուելով հայաբնակ գիւղերը և տալով գիւղի համառօտ նկարագիրը՝ անցաւ դպրոցի նկարագրութեանը և բերեց շատ կենդանի օրինակներ հայ գիւղական կեանքից։ Մի դպրոցում անձրևի ժամանակ ուսուցիչը, հովանոցը ձեռքին բռնած, դաս է տալիս. մի այլ դպրոցում Ա. բաժանմունքում շաբաթական 40 դաս է տրվում, Բ. բաժ. 70 աշակերտ ունի. տեղ-տեղ սկսում են ուսման տարին հոկտեմբերից, նոյեմբերից և մինչև իսկ դեկտեմբերից, վերջացնում մարտին, ապրիլին և այլն։ Խալիֆա դասատուները պարապում են ամեն բանից՝ հայ և ռուս լեզուներից ու գիտութիւններից. դրանցից մէկը դիմում է նամակով և պահանջում ռուս լեզուի դասագիրք և գրում է՝ ուղարկեցէք «Животное Слово» (փոխանակ Живое Слово) դասագրքից այսքան օրինակ և այլն։ Վերջում զեկուցանողը թւում է այն միջոցները, որոնցով հնարաւոր է բարելաւել Լոռու վիճակի դպրոցները։ Դրանք են՝ Մարցի կալուածքների եկամուտի յատկացումը դպրոցներին, Սանահնի և Հաղբատի վանքերի արդիւնքը ևս յատկացնել դպրոցներին, նաև մոմավաճառութեան արդիւնքը, գանձել կանոնաւոր ծխական տուրք, հիմնել մանր վարկային և սպառողական ընկերութիւններ և արդիւնքի որոշ տոկոսը յատկացնել դպրոցներին և այլն։ Այդ ամենը պալիատիվներ են. զեկուցանողը իսկական ճանապարհը դպրոցների ծաղկման և բարեկարգման համար՝ համարում է ժողովրդի տնտեսական և մտաւոր մակարդակի զարգացումն ու առաջադիմումը, իսկ ներկայումս՝ զատ-զատ ծրագիր մշակելը գիւղական և քաղաքային դպրոցների համար։

*) Տես «Մշակ» № 123.

ՑՈՒՑԱՀԱՆԴԷՍ

—

Կաթնատու կովերի ցուցահանդէսը, որ բացվելու է Լոռու շրջանի Վօրօնցօվկա գիւղում, կը տևէ երեք օր։ Վօրօնցօվկայի հասարակութիւնը նշանակել է ցուցահանդէսի համար յատուկ մի տեղ գիւղի կողքին։ Կենդանիներ սկսել են ընդունվել յունիսի 10-ից։

—

Թիֆլիսի Հայ Գիւղատնտեսական և Տնայնագործական Ընկերութիւնը իր կողմից նշանակել է 75 րուբլի մի գումար, որով պէտք է մի քանի դրամական պարգևներ տրվեն տեղական տեսակի լաւ կովերի համար։

—

Ուրիշ տեղերից եկած այցելուների համար գիւղում կարող են գտնվել բաւականաչափ թւով բնակարաններ։ Իսկ նիստեր կազմելու համար նշանակված է յատուկ բնակարան։ Նիստերը կը լինեն երեկոները։ Կը կարդացվեն զեկուցումներ զանազան գործնական խնդիրների մասին մտքերի փոխանակութիւն առաջ բերելու համար։

ՀԱԿԱԽՈԼԵՐԱՅԻՆ ԵՒ ՀԱԿԱԺԱՆՏԱԽՏԱՅԻՆ ՀԱՄԱԳՈՒՄԱՐԻ ՈՐՈՇՈՒՄՆԵՐԸ

—

Մենք խոստացանք հաղորդել մեր ընթերցողներին հակախոլերային և հակաժանտախտային միջոցներ մշակելու համար գումարված՝ կովկասեան քաղաքների ներկայացուցիչների ժողովի որոշումները։

Ահա այդ որոշումները.

1) Հաստատել Պետերբուրգում 1911 թ. կայացած հակախոլերային համագումարի եզրակացութիւնը այն մասին, որ 1903 թ. օգոստոսի 11-ի կանոնների հիման վրա գործող առողջապահական - կատարողական յանձնաժողովները, իրանց ներկայ դրութեամբ, չեն համապատասխանում իրանց կոչման, ուստի և յարուցանել միջնորդութիւն թէ յիշեալ կանոնները փոխելու և թէ շուտափոյթ կերպով վերաքննելու՝ առ հասարակ Կայսրութեան բժշկական մասի օրէնսդրութիւնները, իրանց հնացած լինելու պատճառով։

2) Սննդի և խմելիքի նիւթերի կեղծման դէմ նպատակայարմար և աջող կռիւ մղելու համար, ճանաչել անհրաժեշտ այդ առարկայի վերաբերեալ յատուկ օրէնսդրութիւնների հրատարակութիւնը։

3) Ճանաչել, որ Կովկասի քաղաքներում համաչափ և սիստեմատիկ կերպով առողջապահական հասարակական-սանիտարական միջոցներ մտցնելը, նոյնպէս և համաճարակային հիւանդութիւնների դէմ ընդհանրապէս, իսկ խոլերայի և ժանտախտի մասնաւորապէս միջոցների աջող իր... ծումը կարելի է միայն քաղաքներում ...տական, բացիօնալ և բաւարար կ... կազմված սանիտարական-բժշկական կազմակերպութիւն ունենալու դէպքում։

4) Ճանաչել, որ առողջապահական-հա... րակական-սանիտարական միջոցների ներմուծումը կեանքի մէջ հնարաւ... միայն իրան՝ ժողովրդի մասնակցութ... և այն դէպքում, երբ նրան հնար... թիւն կը տրվի արտայայտել ան... նախաձեռնութիւն, լայն ինքնագործու... թիւն և ինքնօգնութիւն։

5) Սանիտարական վերահսկողութ... քաղաքներում աջողութեամբ իրագոր... համար՝ ցանկալի է պարտականութ... դնել վերահսկողների վրա առողջապահ... գործի յատուկ և առանձին ճիւղերի վ... բերմամբ։ Միևնոյն ժամանակ՝ ան... խմելիքի վրա հսկող անձերը պէտք է ... նօթ լինեն այդ նիւթերի արտադր... տեխնօլօգիայի և նրանց հետազօտ... մեթոդների հետ։

6) Նաւահանգստային քաղաքներ... մաճառակների դէմ աջողութեամբ կ... մղելու և անհրաժեշտ միջոցները իր ... նակին ձեռք առնելու համար ցանկ... որ նաւահանգստային վարչութիւ... նախօրօք տրվեն անհրաժեշտ դրամ... միջոցներ և նրանք յարմարեցնեն ... գործողութիւնները քաղաքային և ... թուղային վարչութիւնների գործողու... ների հետ, որովհետև միայն այդ երեք ... չութիւնների համերաշխ գործողութ... հնարաւոր է ներդաշնակ կռիւը համ... րակների դէմ ծովափնեայ քաղաքներ...

(Կը շարունակվի)

ՆՈՐԱՅՐ ԲԻՒԶԱՆԴԻ ԿՏԱԿԻ ՄԱՍԻՆ

—

«Մշակի» ընթերցողներին յայտնի է, քանի ամիսներ սրանից առաջ լրագիր... մէջ տարածվեց մի անհեթեթ լուր, որ թէ Ն. Բիւզանդ արել է հետևեալ տար... նակ կտակը. դնելով անգլիական բան... իր համարեա 50 տարվայ աշխատութիւն... նա տնօրինում է այսպէս. եթէ 2 տա... ընթացքում կը գտնվի մէկը, որ կը վ... նրանց համար 200,000 ր., ապա այդ ... գը նա կը գործադրի իր հանգուց... կնոջ՝ տ. Սեկմայի գերեզմանի վրա մի մահարձան կանգնեցնելու. իսկ եթէ ... գտնվի, ապա բանկը բոլոր այդ աշխա... թիւնը պէտք է կրակի մէջ գցի և այ...

Հետաքրքրվողներին, Ն. Բիւզանդի մասնաւոր նամակից քաղելով, յայ... եմ, որ բաղդաւորապէս՝ դա մի ... լուր է, որը չէ ճշգրվում։ Ա. Աբէլ...

ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ԳԱՒԱՌԻՑ

—

Մի անախորժ ինցիդէնտ

Վարդաշէն, 22 մայի...

Գումարվեց բազմամարդ ծխական ժո... ուր միաբան Երուանդ քահ. Մանուկ... զեկուցեց հետևեալը.

«Ուրբաթ օրը կէսօրից յետոյ ժամը ... համագիւղացի պրաւօսլաւ Կիրիլ Կ... մանմուդովը գալիս է տունս և հարց... ինձ. ես լսելով նրա ձայնը չեմ ցանկ... նրան իմ տանը տեսնել և տիրուհուն ղարկում եմ, որ ճանապարհ դնի։ Նա բուհուց լուցկի է պահանջում, որը ... նալուց յետոյ հարցնում է, թէ տէր... որտեղ է. պատասխանում են, թէ գնա... հիւանդի սրբութիւն տալու։ Այդ պա... խանն ստանալուց յետոյ նա միանգ... անկապ ու անպատշաճ կերպով սկս... անթոյլատրելի բառերով ու փողո... լուտանքներով հայհոյել հայ քրիստոնէ... եկեղեցու այն սրբութիւնը, որով ես ... զրկում եմ հիւանդին։ Այնուհետև ... բառերով յարձակվում է ինձ ձեռնա... եպիսկոպոսի ու հոգևորական դասի ... որ՝ ինձ նման «21 տարեկան բաղդ... ժուլիկ և գիւղ քանդող մէկին

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

Ի. Ի. ՄԵՉՆԻԿՕՎԻ ԶՐՈՅՑԸ «606»-Ի ՄԱՍԻՆ

(Անցողակի և իր Կալոմելեան սպեղանու մասին)

—

— Ի՞նչպէս է ձեր կարծիքը «606»-ի մասին,— հարց տուեց տեղական բժիշկներից մէկը պրօֆ. Մեչնիկօվին։

— Ես այդ միջոցը համարում եմ սիֆիլիսի բժշկութեան գործում մի նշանաւոր գիւտ։ Այդ միջոցը աւելի իսկական է, քան թէ սնդիկը և եօդը. նա կարող է փոխարինել այդ երկու հին դեղերը թէ միասին վերցրած և թէ առանձին-առանձին։ Միայն հէնց այդ արդէն չափազանց կարևոր հանգամանք է սիֆիլիսի դէմ կռւելու գործում։ Դրա հետ ի միասին և անկախ արդէն ստացված շատ բարեյաջող գործնական հետևանքներից, այդ միջոցի ներգործութեան տեսական հիմքն էլ չափազանց ուժեղ է և ուղիղ։ Ճշմարիտ է, որ այժմ արդէն ոչ ոք չէ մտածում կատարեալ բժշկութեան մասին «606»-ի եզական սրսկումից յետոյ, բայց միթէ այդ այնքան էական է։ Յայտնի են «606»-ի սրսկումի կրկնութեան դէպքեր։

— Իսկ ի՞նչ կասէք անբարեյաջող, նոյնիսկ մահվան դէպքերի մասին, որոնք յայտնի են գրականութեան մէջ, իբրև հետևանք «606»-ի սրսկումի։

— Դրանք սկզբնական մի քանի անաջողութիւններ էին, որոնք անխուսափելի են ամեն մի գործի սկզբում։ Այժմ այդպիսի դէպքերի մասին այլևս չէ լսվում Արևմտեան Եւրոպայում. չէ լսվում, ինչքան ինձ յայտնի է, նաև Ռուսաստանում։ Չէ որ ես երկար եմ պարապել սիֆիլիսի հարցով։ Օգտվելով այստեղ դէպքից, պէտք է կրկին անգամ ընդգծեմ, որ իմ առաջարկած կալոմելեան սպեղանին (мазь) անպայման նախապահպանողական միջոց է սիֆիլիսի դէմ։ Պէտք է իմանաք, որ մենք վարակել ենք կապիկներին, յետոյ տրորել ենք նրանց այդ սպեղանիով, և նրանք չեն հիւանդացել։ Այդ բաւական չը համարեցին մեր հակառակորդները։ Փորձ էին պահանջում մարդկանց վրա։ Մենք այդ չէինք ցանկանում. բայց մեզ մօտ եկաւ մէկը, ինքն իրան վարակեց սիֆիլիսով և իմ սպեղանիով տրորվելուց յետոյ՝ չը հիւանդացաւ։ Այն ժամանակ սկսեցին ասել, թէ գուցէ նա առաջ հիւանդացած է եղել. բայց այդ չը հաստատվեց. իսկ մի քանի ժամանակից յետոյ այդ ցաւով վարակվեց նրա հայրը. նշանակում է՝ փայլուն կերպով հաստատվեց, որ այդ կամաւորը չունէր նոյն իսկ ժառանգական սիֆիլիս։ Չը բաւականանալով դրանով, մեր հակառակորդները սկսեցին պահանջել նոր փորձեր մարդկանց վրա։ Մեզ մօտ եկան մի քանի մարդիկ փորձի ենթարկվելու, բայց մենք, հաստատ համոզված լինելով մեր նախապահպանողականի իսկութեան մէջ, հասկանալի պատճառով, այդպիսի փորձերից հրաժարվեցինք։ Այժմ մենք ունենք մի շարք փորձեր, մանաւանդ կանանց վերաբերմամբ, ուր վարակումից յետոյ գործադրելով մեր սպեղանին հիւանդութիւն չէ յայտնվել։ Մենք ունենք հաստատ փորձեր էլ, ուր վարակվելուց 10—11 օր յետոյ՝ սպեղանու տրորելը (ի դէպ, այժմ մենք չենք տրորում, այլ միայն քսում ենք նրանով վարակված տեղը) արդէն ուշ լինելով, նախապահպանողական նպատակով սրսկել ենք սալվարսան, և հիւանդութիւն չէ ստացվել։ Այժմ ինքներդ դատեցէք. «606»-ը ներգործում է սիֆիլիսի վրա սպեցիֆիկ կերպով, այնպէս, ինչպէս սնդիկը և եօդը. մինչև իսկ գերազանց է նրանցից. իմ կալօմելեան սպեղանին և, ինչպէս փորձը ցոյց տուեց, նոյնպէս և «606»-ը, նախապահպանում է սիֆիլիսով հիւանդանալուց։ Պարզ բան է, որ այդպիսի հանգամանքներում ոչինչ չէր մնում անելու, եթէ ոչ սիֆիլիսի հարցը վճռված ու ընդմիշտ փակված համարել՝ արխիւ յանձնելով նրան. և ես հէնց այդպէս էլ վարվեցի ու այդ հարցով այլևս չեմ զբաղվում։

— Խնդրեմ ասացէք, պրոֆէսոր, մի ժամանակ դուք կապիկների վրա փորձ անելով ցանկանում էիք սիֆիլիսի դէմ շիճուկ գտնել, այնպէս չէ։

— Այո, բոլորովին ճշմարիտ է, բայց այժմ ժամանակ կորցնել այդ աշխատանքների վրա այլևս ոչ մի հարկաւորութիւն չը կայ. «606»-ը մի շատ իսկական միջոց է, իսկ շիճուկ ստանալը շատ դժուար է, գուցէ նոյնիսկ անհնար։

— Ինչու սալվարսանը այնքան մեծ դժուարութիւնով քաղաքացիութեան իրաւունք ստացաւ Ֆրանսիայում։

— Այդ բանը շատ պատճառներ ունի։ Նախ որ՝ ֆրանսիական առաջին սիֆիլիդօլօգ Ֆուրնիէ, 78-ամեայ մի ծերունի, «քարացած» բուժունքի մէջ, հակառակ էր նոր միջոցին. այդ, ի հարկէ, նրա գործածութեան համար չափազանց մեծ արգելք էր հանդիսանում։ Երկրորդ՝ վայնասուն բարձրացրին ֆրանսիական բժիշկներն ու դեղավաճառները, զուտ պրօֆեսիօնալ, մերկանտիլ հաշիւներից դրդված. ուր 90—120, ուր 3—4 սրսկում։ Ֆրանսիական դեղատները այս տեսակէտով սովոր են. ինչեր չարին նրանք և իմ կալօմելեան սպեղանու հետ։ 100-ից աւելի իմ վերցրած պատուէրներից միայն մօտ 10 հատն էր իսկական, իսկ բոլոր մնացածները ոչինչ ընդհանուր չունէին իմ սպեղանու հետ։ Ֆրանսիական դեղատները չեն ենթարկվում ոչ մի կօնտրոլի։ Երրորդն էլ, և այդ ամենագլխաւո... ազգային պատւասիրութիւնը։ Ի՞նչպէ... բնել է. Ֆուրնիէ, Րիկօր, Րօշէ, ... ֆրանսիացիներ, մշակում էին սիֆիլ... ֆիան, և յանկարծ գերմանական մ... Hata-Erlich-ի... Այսպէս թէ այնպէս՝ գ... կամաց-կամաց սկսվեց և այնտեղ ... ւոր անհատների կողմից ու վերջը հ... կլինիկաներին, ուր հին ու նոր միջոց... միաժամանակ գործադրութիւնը ակնյ... արեց վերջինիս լիակատար գերազա... թիւնը. հիւանդները սկսեցին պա... նորի գործադրութիւնը, որ և այժմ ... տարվում է Ֆրանսիայի բոլոր կլինի... ում։

— Ճշմարիտ է, պրօֆեսոր, որ «606» սկսեցին այնտեղ գործադրել ձեր գ... նական կարծիքից յետոյ։

— Ո՛չ, այդ ճշմարիտ չէ։ Պէտք է իմ... նաք, որ ես Ֆրանսիայում համարվում արդէն իրանցից, և, ինչպէս յայտնի... հայրենիքումդ մարգարէ լինել չես կա... սկզբում միևնոյն վիճակին ենթարկվեց ... տեղ և իմ կալօմելեան սպեղանին,—ժպ... լով վերջացրեց Մեչնիկօվը իր զրոյցը։

Խ. Ղամարեան

(«Аст. Лист.»-ից)

նուէրել գցել են գիւղի փողոցները, որի նմաններն և իր (քահանայի) ճաշը արդէն խփված պրծած է»։

Ժողովը խորին յուզմունքով և վերջին ծայր վրդովված լսեց քահանայի այս ցնցող յայտարարութիւնը և իր դաւանը պաշտպանել սրբութիւնը գլխովին անարգված գտնելով՝ որոշեց հեռագրել.

«Հեռագրով բողոքել Նահանգապետին, ամենայն հայոց կաթողիկոսի տեղակալին և գրաւորապէս գաւառապետին ու աղերսագրին խնդրել որ յանցաւորն իր արժանի պատիժը կրէ ռուսաց պատժական օրինագրքի համապատասխան յօդուածների համաձայն։

Ժողովականների ներկայութեամբ խմբագրվեցին հետևեալ հեռագիրները նորին գերազանցութեան Գանձակի Նահանգապետին և ամենայն հայոց ամենապատիւ տէր-տեղակալին.

«Ամսիս 21-ին, շաբաթ երեկոյեան վերադառնալով դաշտային ծանր աշխատանքից, մեզ ծայրայեղօրէն յուզեց հետևեալ դէպքը. համագիւղացի Կիրիլի Կարամանմուղովը առանց որևէ առիթ ստանալու մտնում է մեր ծխատէր քահանայ տէր-Երուանդ Մանուկեանի տունը և տիրուհուց տեղեկանալով՝ թէ տէր-հայրը գնացել է հիւանդի սրբութիւն տալու, բոլորովին անսպասելի կերպով սկսում է անթոյլատրելի բառերով և փողոցային ստոկալի լուտանքներով հայհոյել մեր պաշտելի քրիստոնէական սրբութիւնը, քահանային ձեռնադրող եպիսկոպոսին և ամբողջ հայ հոգևորականութիւնը։

«Արդ՝ ամենախոնարհաբար խնդրում ենք շուտափոյթ կարգադրութիւն անել և մեր նուիրական սրբութիւնը պղծողին օրինական պատասխանատուութեան ենթարկել»։

Հեռագրին խնդրի ստորագրեցին բոլոր ժողովականները։

Ներկայ էր գիւղի տանուտէր Ս. Կոտիօվը իր օգնականի և գիւղի գրագրի հետ միասին (երեքն էլ պլատօլաւ)։

Հասարակութիւնը շատ է վրդովված։

Խ. Աւզալբէկեան

—

Ցուսահատական վիճակ

Խանաբադ (Շուշու գաւ.), 5 յունիսի

Այս ձմրան պատահարները մեզ ևս ազատ չը թողին։ Շնորհիւ նրա երկար ձգձգվելուն, անասունների կերը արագութեամբ սպառվեց և գիւղացին ստիպված եղաւ ամենաանհոգի թանգ գներով խոտ ու գարման առնել նրանց կերակրելու. սակայն այդ երկար չը տևեց. սպառվելով և այդ՝ ամբողջ անասունները կերի պակասութիւնից և ցրտի խստութիւնից կոտորվեցին։

Գարնանը գիւղացիք մի կերպ հաւաքական ոյժերով ձգեցին գարնանացանը. զրկված լինելով անասուններից՝ իրանց ամբողջ յոյսը դրին գոնէ տարվայ բերքի վրա. բայց այդ յոյսերը ևս չը պսակվեցին։ Գիւղացու յոյսերը՝ ստանալու առատ հունձ՝ չքացաւ. առատ կարկուտ եկաւ և ոչնչացրեց այդ յոյսը. մի քանի րոպէում ոչնչացան է գիւղացու հանդ և անդաստանը ամբողջ այգիները և բանջարանոցները։ Դարձեալ դառն բաղդի գիրկն ընկաւ գիւղացին. սով է մեզ սպառնում իր անգութ ճիրաններում ոչնչացնելու։

Թ. Հայրապետեանց

—

Վ եջին փոթորիկների հասցրած վնասը

Ծ ո ճ կ ա ն գ ի ւ ղ (Բորչ. գաւ.), 8 յունիսի

Անցեալ կիրակի, յունիսի 5-ին, Ծոճկանի ամարանոց Լալվար սարում տեղի է ունեցել հետևեալ ցաւալի դէպքը։ Օրը պայծառ լուսացաւ, այնպէս էլ ճաշ դարձաւ. միայն երեկոյեան դէմ օրը դէմքը կիտեց, խոժոռեց, ու աննկարագրելի փոթորկալից անձրևը փաթիլ-փաթիլ ձիւնի հետ խառը թափվեց ամբողջ գիշերը և տևեց մինչև 6-ի լոյս առաւօտը։ Անձրևն ու ձիւնն այնպիսի սաստկութեամբ էին տեղում, որ ամեն մարդ իր կեանքը թանգ պահելով իր գլուխն էր պահում, մոռանալով միանգամից անլեզու ոչխարի, տաւարի դրութիւնը, որոնք այդ գիշեր անդօր ու անօգնական մնալուց մեծ քանակութեամբ զոհ դարձան այդ աղէտին։

Օրը լուսացաւ և աշխատաւոր գիւղացին դառնութեամբ տեսաւ, թէ Լալվարը կէս արշին խորութեամբ ձիւն է [illegible] Լալվարի վրան մեծաքանակ է [illegible] ցաւալի. դառն օրով, ցաւով ու [illegible] իրանցից կարելով՝ սովի ու ծա[illegible] ենթարկվելով՝ իրանց մի քանի հատ [illegible] հայիւ հազ ձմրանհան արևն ու [illegible] սարերը դիմեցին, այժմս կրկին [illegible] են դալու, որովհետև մի կովի յոյ[illegible] սարեր գնացածն իր այն կովից այժմս [illegible] է նստել։

Ամսիս 6-ի առաւօտը փոթորկից յետոյ [illegible] 6 կով և 20 ոչխար կոտորված, բա[illegible] էլ կորած։ Կորածներին փնտրում [illegible] Տեղիս արտերը՝ անձրևների վրա՝ լաւա[illegible] էլ են։

Կայծօն

ՀՈՂԱՅԻՆ ՀԱՐԿԱՏՈՒՈՒԹԵԱՆ ՄԱՍԻՆ

—

«Մշակի» անցեալ տարվայ № 279-ում, [illegible] վերնագրի տակ յօդուածում խօսելով [illegible] հողային հարկատուութեան կամ սեփակա[illegible] թեան նոր ձևերի մասին, խոստացանք [illegible] մի քանի լրացուցիչ տեղեկութիւն[illegible] [illegible]։

Նախկին յօդուածում մենք ասել էինք, որ [illegible] այժմ գնահատողական մասնաժողովի [illegible] արէն քաղաքային վարչութիւնը ընտ[illegible] ւից 14 հոգու [illegible]

[illegible]

1500 ր., իսկ ընդհանրական՝ 1500 ր. արժեցող մի շէնք որոշված է 1000 ր.։ Եւ այդպէս՝ մէկին շատ, միւսին քիչ, որոնք տարիներով անհաւասար կերպով կալուածական տուրք են վճարել անփոփոխ 17 տարի շարունակ։

Պէտք է ասել և այն, որ մեր քաղաքային վարչութիւնը գնահատողական տուրք է վերցնում $7^1/_2\%$, այսինքն 1000 ր. արժեցող տունը կամ այժմեան հաշւով 100 ր. եկամուտ բերող տունը 7 ր. 50 կ. պէտք է քաղաքային վարչութեանը տուրք վճարի։ Անկախ դրանից՝ կալուածական տուրք է վճարում նաև պետական գանձարանին, որը որոշվում է մի քանի ձևերի տակ։ Օր. այն տները, որոնք քրէհ են բերում մշտապէս և գրաւոր պայմաններով տրված են վարձով մի որ և է հիմնարկութեան, այդպիսիները անխախտ կերպով գնահատվում են և վճարվում տուրքը վարձի քանակութիւնից, իսկ այն տները, որոնք քրէհով չեն տրվում, այլ իրանց տէրերն են ապրում, գնահատվում են ըստ արժողութեան, և այն շինութիւնները, որոնց մի մասը տրված է քրէհով, իսկ միւս մասում տէրերն են բնակվում, այդպիսիները թէ մէկ և թէ միւս կերպով են գնահատվում, նախապէս մի որոշ տոկոս դուրս գալով իբր շինութեան կարկատանի համար ծախսելու գումար (15, 20, 25, 30 և 35%)։

Կառավարչական կամ արքունական տուրքը, ինչպէս գիտենք, բաժանվում է երկու մասի, որպիսի հարկերը մինչև այժմ փոփոխութեան են ենթարկվել, այն ինչ քաղաքային տուրքերը մնում են անփոփոխ մինչև վերագնահատումը, որը տեղի է ունենում մէկը միւսին իր անշարժ կայքը ծախելիս կամ թէ նշանաւոր նորոգութիւններ անելիս, որի առիթով քաղաքային գնահատողական մասնաժողովը ստիպված է լինում վերագնահատելու՝ քաղաքային տուրքի աւելացման վերաբերմամբ։

Աւելի հետաքրքրական է հողային հարկատուութեան կամ անշարժ կայքերի գնահատումների տարբերութիւնը արքունական և քաղաքային տուրքերի վերաբերմամբ։ Օրինակ, երբ մի տուն քաղաքային գնահատողական մասնաժողովը որոշել է իր խղճի համաձայն կամ տեղական բնակչութեան նիւթական դրութեան նկատմամբ 1000 ր., նոյն շինութիւնը արքունական հարկատուութեան վերաբերմամբ գնահատված է 1500 ր. կամ յաճախ 2000 ր.։ Մէկ որ այդ նրանից է, որ քաղաքը վերցնում է, ինչպէս վերևն ասեցի, $7^1/_2\%$ տուրք, իսկ արքունականը $5—6\%$։ (Պետական տուրքերը մինչև այժմ ամեն տարի տարբերվում են եղել, երբեմն 5, իսկ երբեմն 6%-ի)։ Իսկ երկրորդ՝ նրանից, որ քաղաքային վարչութիւնը իբրև ազգատ ժողովրդի տէր, էժան գնահատութեամբ է բաւականացել, ի նկատի առնելով տեղական բնակչութեան սուղ միջոցները և ազգատ ընտանիքների դրութիւնը, թէև միւս կողմից, հակառակ վճարողների նիւթական կարողութեան՝ վերցնում է գնահատողական տուրք աւելի քան մի տոկոս, որքան հարկաւոր է, այն է փոխանակ $5—6\%$-ի, վերցնում է $7^1/_2\%$։

Եւ ահա այդ թերութիւններն ու անհաւասարութիւնները ի նկատի առնելով, ցանկալի կը լինէր, եթէ քաղաքային առեանը, որ արդէն սկսել է իր գործունէութիւնը քաղաքային անշարժ կայքերի վերաբերմամբ, մեծ զգուշութեամբ անցնէր իր աշխատանքներին, որը չիրաւի ահագին ժամանակ և մեծ չարչարանք է պահանջում, և ի նկատի ունենալով մեր ազգատ ժողովրդի նիւթական դրութիւնը, հարկատուութեան մի որոշ և արդար սիստեմ մտցնէր մեր քաղաքային հողային հարկատուութեան մէջ։ Հոգ չէ թէ քաղաքային վարչութիւնը շատ չէր հարստանայ այդ վարմունքից, այլ միայն բաւական էր, որ վարչութիւնը իր տարեկան ելք ու մուտքը կարողանար հաւասարեցնել։

Գ. Սիմոնեան

Նոր-Բայազէտ, 17 մայիսի

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

—

◆ «Մշակի» հետևեալ համարը, Լուսաւորչի տօնի պատճառով, լոյս կը տեսնէ երեքշաբթի, յունիսի 14-ին։

◆ Ստացանք կ. Պոլսից սրբազան Մաղաքիա Օրմանեանից նրա աշխատութիւնը՝ «Հայոց եկեղեցին և իր պատմութիւնը, վարդապետութիւնը, վարչութիւնը, բարեկարգութիւնը, արարողութիւնը, գրականութիւնը ու ներկայ կացութիւնը»։ Այս մեծ և սօլիդ գործը առաջ լոյս տեսաւ ֆրանսերէն, իսկ այժմ հեղինակը լոյս է ընծայել և հայերէն։ Այս աշխատութիւնը այժմ թարգմանվում և տպվում է նաև անգլիերէն՝ «Armenia» անգլիական թերթում։

◆ Կովկասի Փոխարքայի Ներկայացուցիչ սենատոր Նիկոլսկին հեռագրեց քաղաքագլուխ Ա. Խատիսեանին, որ միջվարչական խորհրդակցութիւնը մտադիր չէ յարգելու Թիֆլիսի միջնորդութիւնը Ֆիզիկօ-մաթեմատիկական բաժանմունքով համալսարան բանալու մասին։ Պարզվում է, որ խորհրդակցութիւնը մերժել է այս հարցի այժմէականութիւնը։

◆ Յունիսի 15-ին, լուրերի նայած, Կովկաս կը գայ հօֆմէյստէր Ա. Կրիվօշէյնը։

◆ Այս տարի Ներսիսեան դպրոցի VII հիմն. դասարանն աւարտեցին հետևեալ աշակերտները. Աղամիրզեան Սարգիս ագուլիսեցի, Գրիգորեան Արմենակ գանձակեցի, Դադեան Միքայէլ բանանցեցի, Իշխանեան Վարդան շուշեցի, Լալաբէգեան Աղաջան շուշեցի, Կզարթմեան Վարդան վանեցի, Կոծինեան Աւագ համզաչիմանցի, Կուպէցեան Ցովակիմ սուրբ-խաչեցի, Մամուլեան Նիկողայոս թիֆլիսեցի, Մայիլեան Հայկ թիֆլիսեցի, Մարութեան Մնացական թիֆլիսեցի, Մեհրաբեան Լևոն թիֆլիսեցի, Մինասեան Եբուանդ մծարեցի, Նահապետեան Գրիգոր ախալցխացի, Վարդանեան Կամսար ճօճկանեցի, Վետոխեան Մուշեղ բօլնիս-խաչենցի, Տէր-Գրիգորեան Գաբրիէլ արտիկեցի, Տէր-Խաչատրեան Արիստակէս ղզլախեցի, Տէր-Սիմէօնեան Արշալոյս ախալքալաքցի։ Երկու հոգի էլ վերաքննելի են։

◆ Ցոփ.-Մարիամեան դպրոցի աշակերտուհիների մի խումբ, որ տեսուչ Մալխասեանի և վարժուհիների ուղեկցութեամբ գնացել էր Անի դպրոցական մի էկսկուրսիա կատարելու, երէկ վերադարձաւ Թիֆլիս։

◆ Մօտ անցեալում Մօսկվայում վախճանված Ա. Կոլեսօվայի կտակակատարները Մօսկվայի քաղաքային վարչութեանը յանձնեցին 350,000 րուբլի՝ կտակարարի անուան անկելանոց բանալու համար։

◆ Մայիսի 15-ից մինչև յունիսի 1-ը ոստիկանութեան միջոցով գանձված են գնահատական տուրքի 23,356 ր. 67 կոպ. ապառիկներ։ Դեռ ևս մնում է կրկին գանձելու 6,726 ր. 87 կոպ.։

◆ Յունիսի 25-ին դատաստանական պալատում նորից քննութեան կառնվի տաժանակիր աշխատանքների դատապարտված Նինա Սահաթսազեանի գործը, որին պաշտպանելու է Ա. Կլանկը։

◆ Տրամվայի վերատեսուչ ինժեներ Բելօյը մեկնեց Բրիւսէլ, յանձնելով իր պաշտօնի ժամանակաւոր կառավարութիւնը գլխաւոր ինժեներ Իզամբերին։

◆ Յունիսի 9-ին, գիշերվայ ժամը 12-ին, այրվեց Բեբուտօվսկայա փողոցի վրա գտնվող՝ արքական III գիմնազիայի տանի մասում գտնվող տախտականոցը։ Հրդեհը սպառնում էր նոյն գիմնազիայի հոյակապ շինութեանը, բայց շնորհիւ հրդեհաշէջ խմբի ջանքերի՝ կրակը ժամանակին հանգցվեց, որով շինութիւնը ազատվեց այրվելու վտանգից։

◆ Բաթումից մեզ գրում են. «Այստեղ է եկել Գարեգին վարդ. Յովսէփեան, ընկերակցութեամբ նկարիչ Եղիշէ Թադէոսեանի։ Մեկնում են կ. Պոլսի վրայով Երուսաղէմ՝ այնտեղի գրչագրերն ու մանրանկարներն ուսումնասիրելու նպատակով։ Ծանապարհորդութիւնը երևի կը տևի 2—3 ամիս։ Քաղաքիս ինտելիգենտ անձերից շատերը սպասում էին, որ հայր Գարեգինը այստեղ ևս կը կարդար իր դասախօսութիւնը հայ արուեստի մասին, բայց յուսախաբման ենթարկվեցին։ Հաւանական է, որ վերադարձին կարդայ մի դասախօսութիւն»։

◆ Բաթումից մեզ տեղեկացնում են, որ վերջին 2—3 օրերը այնտեղ եղանակն անձրևային է եղել ու խիստ հով։

◆ Վրիպակ.—«Մշակի» 123-դ համարի գաւառական տեղեկութիւնների բաժնում Բաթումից գրված թղթակցութեան մէջ մի սխալ է սպրդել։ Ընտրված քաղ. խրատաւուներից ոչ թէ 20-ն են ռուսներ և 14-ը՝ վրացիներ, այլ 22-ը ռուս և 12-ը վրացի։

ԳԻՏՈՒԹ., ԳՐԱԿԱՆ., ԳԵՂ.ԱՐ.

ԹԱՏՐՈՆ ԵՒ ԵՐԱԺՇՏՈՒԹԻՒՆ

—

Հինգշաբթի, յունիսի 9-ին, Արքունական թատրոնում Լեբեդևի խումբը ներկայացրեց իշխան Բարեատինսկիի «Նալիօցկիի կարիէրան» պիէսը, շնորհալի դերասանուհի Իլին-Պետրոսեանի բենեֆիսին։

Նէլլիի դերը կատարում էր տ. Պետրոսեանը, որ ցոյց տուեց իր գեղեցիկ, մտածված խաղով, թէ շնորհալի դերասանուհին զարգացնում է օրէ-օր իր տաղանդը և եթէ նոյն ուղիով ընթանայ, անտարակոյս, նա մեծ ապարէզ ունի իր առաջ։ Նալիօցկիի դերը, ոչ նուազ աջողութեամբ, խաղաց Պուտեատան և այնքան բնական կերպով, որ հանդիսականները մի քանի տեղերում ոգևորվելով՝ նրա արտասանած խօսքերի պատասխանը բարձրաձայն տալիս էին։ Կոմս Տալիզինի դերը կատարում էր Երմօլօվը, որ նոյնպէս խմբի մէջ տաղանդաւոր ոյժ է կազմում։

Խումբը երէկ տուեց իր վերջին, հրաժեշտի ներկայացումը։ Ա.

—

Նուխի, 27 մայիսի

Ահա մի քանի օր է, ինչ մեզ մօտ հիւր է եկել դերասան Ամօ-Խարազեանն իր խմբով ներկայացումներ տալու։ Երէկ երեկոյեան խումբը տուեց իր առաջին ներկայացումը ծխական դպրոցի դահլիճում. խաղացին Շիլլէրի «Սէր և խարդաւանք» 5 գործ. դրաման։ Խաղն անցաւ աւելի քան բաւարար. դերակատարների մէջ աչքի էր ընկնում Ամօ-Խարազեանն իր մտածված և աշխոյժ խաղով. իսկ միւս դերակատարներն էլ պահպանեցին անսամբլը։ Դերասանները վարձատրվեցին երկար և աղմկալից ծափահարութիւններով, իսկ վերջում թարմ ծաղիկներից հիւսված մի պսակով։

Դահլիճը ծայրէ ի ծայր լիքն էր երկսեռ ընտիր հասարակութեամբ, որը շատ գոհ սրտով և քաղցր տպաւորութեան տակ հեռացաւ։

Կիրակի, ամսիս 29-ին, խումբը կը ներկայացնէ Շէքսպիրի «Օթէլլօն»։

Ինչպէս լսում ենք, խումբը Նուխում մտադիր է 4—5 ներկայացում տալու։

Մ. Գէ-եան

Մ Ա Տ Ե Ն Ա Գ Ր Ո Ւ Թ Ի Ւ Ն

«Ուրարտու կամ Հայաստանի նախարարները և իրենց քաղաքակրթութիւնը». գրեց Գէորգ-Մեսրոպ, Կ. Պոլիս, 1911, միջադիր 216 երես, գինն է 10 ղրուշ։

Ուշադրութեան արժանի է Գէորգ-Մեսրոպի ներկայ աշխատութիւնը։

Նա խօսում է այն երկրի, այն ժողովուրդների և այն քաղաքական անցքերի մասին, որոնք վերաբերում են հայկական տարրի նախապատմական շրջանին։

Գրքի առարկան է Ուրարտուն, որը դարեր անցնելուց յետոյ ստացաւ Հայաստան անունը։

Եթէ ընդունենք, որ Հայաստանի ազգաբնակութիւնը արդիւնք է բնիկների և եկւորների ձուլման և որ ուրեմն հայը մի զանգուած է՝ բաղկացած հին ուրարտական և յետագայ նուաճող ազգերից, կը տեսնենք, որ ներկայ հայ ազգագրական էութիւնը ըմբռնելու համար կարևոր է հաշւի առնել այն բոլոր շերտերը, որոնք դարերի ընթացքում նստել են միմեանց վրա և յետոյ լուծվել մի ամբողջութեան մէջ։

Ուրարտուն ընդարձակ կազմակերպված պետական մի միութիւն է եղել Հայաստանի աշխարհագրական գաւառներում։ Նրա թագաւորների անունները յիշատակված են արձանագրութիւններում աւելի քան 300 տարվայ մի շրջանում։

Պէտք է ենթադրել, որ Ուրարտուն դաշնակցական մի պետութիւն է եղել՝ բաղկացած բազմաթիւ փոքրիկ իշխանութիւններից, որոնք միացել են մաքառելու արտաքին թշնամիների դէմ, գլուխ ունենալով ընդհանուր մի պետ, որը և դարձել է Ուրարտուի հանրային տէրը կամ թագաւորը։ Եւ ենթադրելի է, որ այդ իշխանութիւնները դարձել են հիմք այն նախարարական տոհմերի, որոնք շրջապատում էին հայ թագաւորներին յետագայ դարերում։

Ուրարտուի պատմութեան հանգամանքները, Ուրարտուի կրօնը, Ուրարտուի լեզուն ներկայումս խորթ են թւում հայի ականջին և ըմբռնողութեան, բայց նրանք, անկասկած, թողել են հետքեր հայ տարրի մէջ։ Խորաթափանց ազգագրական և հնագիտական ուսումնասիրութիւններին է վերապահված լոյս սփռել անցեալի և ներկայի միջև եղած կապերի և յարաբերութիւնների վրա։

Գէորգ-Մեսրոպը աչքի է անկացրել այն հետազօտութիւնները, որոնք արված են Ուրարտուի վերաբերութեամբ, և տալիս է ամփոփ տեղեկութիւն նրա քաղաքական և կուլտուրական կեանքի մասին։ Նա կազմել է նաև քարտէզ նախապատմական Առաջաւոր Ասիայի և զետեղել է քսանութ նկարներ արձանագրութիւններից և հնութիւններից։

Հեղինակը հերքում է հայերի քետական ծագում ունենալը և եգիպտացիներից զգալի կերպով ազդվելը, բայց գտնում է, որ հայը մեծ կապ ունի կովկասեան ազգերի հետ, մի կապ, որ պէտք է լուսաբանվի ապագայ ուսումնասիրութիւններով։

Գրքի մէջ գտանք վիճելի էջեր և մի քանի անհիմն ենթադրութիւններ (օրինակ Մուշքու=«Մօսկօֆ»=Մուժիկ նոյնանիշ լինելը), բայց ընդհանրապէս դա մի գեղեցիկ աշխատութիւն է, որը կարելի է յանձնարարել մեր պատմագրասէր ընթերցողների ուշադրութեանը։

Հետաքրքրական են գրքի մէջ զետեղված սեպագրական այբենարանը, արձանագրութիւնների բովանդակութիւնը, դիցաբանական ցուցակները։ Ա. Ք.

Նպատակայարմար ենք գտնում առաջ բերել Գէորգ-Մեսրոպի գրքից մի գլուխ, որի մէջ ամփոփված է հեղինակի գրքի բովանդակութիւնը։

Հայաստանի բուն պատմական շրջանէն շատ դարեր առաջ՝ այլազան ժողովուրդներ եկած բնակած են անոր սարերուն վրայ, անոր դաշտերուն մէջ։ Անոնց լեզուն հայերէն չէ եղած, անոնց անունները հայկական չեն։ Անոնց նկարագիրը երկրին բնական ազդեցութեան մէկ ծնունդն է. խաշնարած հովիւներ են անոնք լեռներու վրայ, երկրագործներ՝ հովիտներու մէջ։

Այդ ժողովուրդները բազմաթիւ անուններով կը ճանչցուին. ուրարտացիներ, նաիրիցիներ, գիլզանացիներ, խուբուշկիացիներ, բիաինացիներ, մաննացիներ և այլն։ Բայց գրեթէ ամենքն ալ միևնոյն մայր ցեղին երանգաւորումներն են, քոյր ժողովուրդներ։ Ընդհանուր անունով կը կոչուին անոնք՝ ալիտակ այլացեղներ, տուրանական ժողովուրդներ։ Քոյր ազգեր են անոնք Կովկասի և Առաջաւոր Ասիայի գրեթէ բոլոր ժողովուրդներուն, վրաց, քետացւոց, թաբալներուն, մուշքուներուն, խաղիրներուն, քաղդէացւոց, ինչպէս և Տուրանի բնակիչներուն, Միջին Ասիայի մոնղոլեան հնագոյն ցեղերուն։

Նախաւոր դարերու բարձրագոյն քաղաքակրթութիւնը այս տուրանական ցեղերու ծնունդն է։ Շատ կանուխէն բարձրացած են անոնք իրենց շրջապատի մարդկային ստոր մակարդակէն վեր. հնարած են գիր և գրականութիւն, արուեստներ ու գիտութիւններ։

Հայաստանի այդ տուրանական բնիկներն ալ կրցած են հասնիլ բաւական բարձր ու ներկայանալի քաղաքակրթութեան մը։ Քաղաքակրթական տեսակէտով անոնց ներկայացուցիչ ժողովուրդները կըլլան նաիրցիք և մանաւանդ ուրարտացիք, որոնք ունին իրենց պատմութիւնը, շքեղ, փառաւոր։

Անոնց աշխարհակալները, իրենց յանդուգն քաջութեամբ և բուռն պայքարներով, իրենց մականին տակ կը խոնարհեցնեն հարևան բոլոր մանր ցեղերը, կանցնին իրենց հայրենի սահմաններէն ալ անդին, կարշաւեն ամեն ուղղութեամբ, կը չափուին Ասորեստանի նման ահարկու թշնամիի մը բանակներուն հետ։ Եւ կուգայ պահ մը, երբ բովանդակ Առաջաւոր Ասիայի ցեղերուն ու թագաւորութիւններուն ղեկավար ոյժը կը դառնան։

Ասորեստանի բարքերէն շատ կազդուին՝ իրենց աշխարհակալի ձգտումներուն, իշխանական ներքին կեանքին, կրօնքին ու ճարտարարուեստներուն մէջ, բայց կը պահեն նաև իրենց ինքնութիւնը, կը ներկայանան ինքնատիպ իրենց քաղաքականութեամբ, իրենց լեռնական բիրտ ոյժով և իրենց կրօնի հիմնական տարրերով։

Տուրանական բոլոր ժողովուրդներու նման, կը պաշտեն անոնք տեղական աստուածներ՝ խալդիներ, որոնք յաղթական իշխաններու հետ մէկտեղ կը զօրանան, կը մեծնան, կը տիեզերականանան ու կիշխեն ուրիշ տեղական մրցակից աստուածներու վրայ։

Ամեն գաւառ, ամեն քաղաք և նոյն իսկ ամեն աւան առանձին արքայիկ մը ունի անոնց մօտ։ Աւատականութիւնը (féodalité) դրոշմուած է անոնց բարքերուն խորը։ Հայ նախարարութիւններ այդ աւատական կազմին մնացորդներն են։ Իրենց ճարտարարուեստները թէպէտ կը ցուցադրեն երբեմն ասորեստանեան կնիքը, բայց ունին նաև իրենց ինքնատիպ կողմերը։ Լեռներու կողերուն վրայ փորուած ջրմուղները, ցից քառաժայռներու մէջ փորուած ամուր բերդերը ուրարտական են, լեռնաբնակ ժողովուրդի ծնունդ։

Այդ ժողովուրդն իր աւատական կազմով ու կրօնքով, իր պայքարներովն ու շինութիւններով, երկար դարեր ապրելէ յետոյ, տեղի կուտայ նոր ցեղերու, նոր ազգերու առջև. կը խառնուի անոնց հետ, կը լուծուի, կը ձուլուի անոնց մէջ ու կը յայտնուի նոր անունով, նոր պատմութեամբ։

Պէտք չէ զարմանալ երբ ըսենք ճշմարտազանցութիւնով մը (paradoxe), թէ հայը Հայաստանի այդ տուրանական ցեղերուն արիւնը կը կրէ այժմ, անոնց ոսկորէն է, անոնց բարքերն ունի։ Արիական հայերը կրցած են իրենց լեզուն տալ տուրանական այդ ցեղերուն, բայց իրենք ալ խառնուած են անոնց արիւնով։ Իրենց կազմախօսութիւնը շատ բան կը ցուցնէ ուրարտական, իրենց բարքերը շատ բան կը ցուցնեն տուրանական։ Հայուն ֆիզիքական կազմը, ինչպէս ընկերային բարքերը, աւատական՝ նախարարական դրութիւն՝ իր բոլոր հետևանքներով, պահպանողականութիւն, տուրանական ժառանգութիւն են։

Հետևաբար մեզի համար կրկնապէս շահեկան պէտք է ըլլայ Հայաստանի այդ նախարարներու պատմութիւնն ու քաղաքակրթութիւնը, որ արիական Հայաստանի պատմութեան ու քաղաքակրթութեան ոսկի շղթային առաջին օղակները պէտք է նկատուին նոյն իսկ։

Առանց ուրարտական ժողովուրդներու պատմութեան չի կրնար մեկնուիլ հայ պատմութիւնը։ Անոնց պատմութիւնը Հայաստանի մթաստուեր սարերուն վրայ լուսաւոր աստղ մըն է, որ հայ ժողովուրդին պատմական արշալոյսը կուսկեզօծէ։

ՆՈՐ ՍՏԱՑՎԱԾ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

—

1) Մեր խեղճ երկրագործներու մասին, դոկտ. Ն. Տաղաւարեանի, Կ. Պոլիս, 1909 թ., էջ 23, գ. ? 2) Դիտողութիւններ երկրագործական պիտճէին վրայ, դոկտ. Ն. Տաղաւարեանի, Կ. Պոլիս, 1910 թ., էջ 62, գ. ? 3) Երկրագործութեան, կենդանաբուժութեան, անտառաց ու հանքաց վարչութիւններ ու վարժարաններ եւ երկրագործաց գլխաւոր զանգատները, դոկտ. Ն. Տաղաւարեանի, Կ. Պոլիս, 1911 թ., էջ 78, գ. ? 4) Թիւրքիոյ երեք մեծ հիւանդութիւնները, դոկտ. Ն. Տաղաւարեանի, Կ. Պոլիս, 1911 թ., էջ 46, գ. ? 5) Շիրվանզադէ, Արամ Անտոնեանի, Ղալաթիա (Կ. Պոլիս), 1911 թ., էջ 48, գ. 100 փարա (20 կ.)։ 6) Самоучитель армянскаго языка (Հայոց լեզուի ինքնուսոյց), Ռ. Օհանջանեանի, Երևան, 1911 թ., էջ 128, գ. 40 կ.։

Մ Ա Մ Ո Ւ Լ

Կ. Պօլսի հայ թերթերը, որոնք մինչև այսօր այն միտքն էին քարոզում, թէ կաթողիկոս պէտք է ընտրել ռուսահայ եպիսկոպոսներից, սկսել են այժմ այլ կարծիք յայտնել։ Օրինակ՝ «Ժամանակ» թերթի մէջ «Թղթակից» ծածկանուան տակ թագնված մի պարոն Պաղէստ գրված մի թղթակցութեան մէջ պաշտպանում է այն միտքը, թէ «անհրաժեշտ է կաթողիկոս ընտրել թիւրքահայ եպիսկոպոս մը»։ Եւ իր այդ կարծիքը նա պատճառաբանում է նրանով, որ ռուսահայոց բոլոր այն եպիսկոպոսները, որոնք համարվում են թեկնածու կաթողիկոսութեան, բաժանված են երկու կուսակցութիւնների։ Ով և ընտրվի, ասում է նա, առաջ է բերելու իր կուսակցութեան շահերը և էջմիածինը դառնալու է թատր կուսակցական պայքարների։

Ուստի և Թղթակիցը առաջարկում է ընտրել կամ Օրմանեան կամ Մանկունի արքեպիսկոպոսին և իբրև եղակացութիւն գրում է.

Այս տեղեկութիւններէն ինչ որ կը հետևի իբրև բացայայտ ճշմարտութիւն՝ այն այ սա է, թէ ընտրելին պէտք է ըլլայ 1) ոչ-ռուսահայ եկեղեցական մը, 2) հայ եկեղեցւոյ շահերուն նախանձախնդիր, կարող, անկախ, կամքի տէր և զօրաւոր նկարագրի տէր եկեղեցական մը, որ կարենայ զսպել անսանձները իր հեղինակութեամբը, իբր քաղաքագիտութեան և հայրական յանդիմանութիւնը անօգուտ ըլլան, և ոչ թէ այս կամ այն կուսակցութեան պատկանող կառավարող մը, կամ ազգին, և այս կամ այն կուսակցութեան ձեռքը խաղալիկ եղող անկարող մէկը, որուն մէջն կամ միւսին ընտրութիւնը կրնայ հաւասար չափով աղէտաւոր ըլլալ։ Ընտրողական պատգամաւորներու վրայ պարտք կը ծանրանայ աղէկ կշռադատել այս ամենը և ապա իր քուէն տալ, որուն արդիւնքը կրնայ վտանգաւոր ըլլալ՝ եթէ լրջմտութեամբ չնկատենք խնդիրը։

*

Ներկայումս, երբ Հայաստանի թշուառ վիճակը պէտք է ազգային երեսփոխանական ժողովի հոգատարութեան միակ առարկան լինէր, այդ ժողովը յուզվում և ալեկոծվում է մի նոր գայթակղալից դէպքով—Երեցեան Գէորգ արքեպիսկոպոսի խնդրով, որին Պօլսեցան վարչապետը և «Արևելք» թերթը մեղադրում են իբրև «Մատնիչ և գաւաճան»։

Այդ հարցը այնքան յուզել, ալեկոծել է մտքերը, որ ազգային ժողովում մինչև այժմ համերաշխօրէն գործող կենտրոնի խմբակցութիւնը պառակտման վտանգին է ենթարկված, և մեծ ուրախութիւն դաշնակցականների, որոնք այդ դէպքում կարող են պատռը ջրի հունի որսալ։

Գէորգ արքեպիսկոպոս Երեցեան, նա՝ որին մի քանիսը նոյն իսկ կաթողիկոսական գահի արժանաւոր կանդիդատ են համարում, մեղադրվում է այն բանի մէջ, որ Աբդուլ-Համիդի օրով, կրօնական մի ժողովի կազմութեան ժամանակ, գործ եկեղեցականների, որոնք իր հաւատակիցներն էին մատնել է իբրև յեղափոխականներ և նրանց անունը ճնշել տուել յանկերէ։

Մենք չը գիտենք, և հարկէլ, թէ որքան ճիշդ է այդ մեղադրանքը,—քանի որ Օրմանեանի վրա եա նախիբաւոր և հրէշաւոր մեղադրանքները բարդվեցին, բայց վերջ ի վերջոյ ոչինչ չապացուցվեց,—սակայն գանում ենք, որ ազգային ժողովը պարտաւոր է, վերջապէս, մի արդար քննութեամբ և որոշումով լուծել թէ Օրմանեանի և թէ Երեցեանի խնդիրները, որպէս զի հայ ժողովուրդը մի անգամ ընդ միշտ ազատվի այնպիսի մի անպատւաբեր դրութիւնից, երբ իր արքեպիսկոպոսներից երկուսը մեղադրվում են իբրև մատնիչ և դաւաճաններ, բայց ոչ ոք չը գիտէ, թէ որքան արդարացի կամ անհիմն են այդ մեղադրանքները։

Եւ սակայն մեղադրվողները անյայտ անձնաւորութիւններ չեն, այլ հայ եկեղեցու խոշոր դէմքեր, մինչ՝ նրանցից պատրիարք, միւսը՝ մի ժամանակ ընտրված կիլիկեան կաթողիկոս։ Իսկ եթէ այդ մեղադրանքները միայն ընտրական մանեօվրներ են, այն ժամանակ ամօթ թիւրքահայ գործիչներին, ամօթ և ազգային ժողովին, որ մի անգամ ընդ միշտ չէ հեղինակաւոր ձայնով չէ պարզում ճշմարտութիւնը։

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

Թիֆլիս, 10 յունիսի

«Մշակի» № 122-ում (յունիսի 9-ին) Միքայէլ Բաբասեանը հետաքրքրվում է իմանալ, թէ արդեօք գործադրվել է իր նպատակին այն 49 րուբլին, որ ուղարկված է «Հորիզոնին» Նիկօլսկ-Ուսուրիյսկից Սմբատ Բուդաղեանի միջոցով։

Այդ 49 րուբլին խմբագրութեանս գրասենեակը իր ժամանակին ստացել է, սակայն առանց մի որևէ գրութեան։ Այդ պատճառով էլ «Հորիզոնի» № 49-ի (մարտ 8-ի) Յօտարվեցաւ Ս. Բուդաղեանի հարց էր արված այդ գումարի նպատակի վերաբերմամբ։ Վերջին օրերս ստացվեց Բուդաղեանից մի նամակ, որով յայտնում էր, որ այդ 49 ր. հանգանակված է տեղական հայերի մէջ և յատկացված հանգուցեալ Խոնդաքյանի Իգդիրական անուան ֆոնդին կամ Ս. Արոնեանի արձանին։

Ստանալով այդ նամակը մենք խոկւմ ստացականիք այդ գումարի մասին իբրև Արովեանի արձանի համար ստացված («Հորիզոն», № 120, 5 յունիսի)։

«Հորիզոնի» գրասենեակ

ՕՐՎԱՅ ՆՈՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

◆ Օսմանեան հողի վրա յոյն աւազակների ձեռքով գերված գերմանացի պրոֆէսոր Րիխտէրի համար աւազակները պահանջում են փրկանք 50,000 թիւրքական լիրա և մի քանի թանգագին իրեր։ Թիւրքաց կառավարութիւնը որոշել է գոհացնել աւազակներին։

◆ Լուրերին նայելով Եապօնիան զիջել է Ռուսաստանին պատերազմից յետոյ դեռ անլուծելի մնացած հարցերի վերաբերութեամբ։

◆ Աւստրիական կառավարութիւնը աշխատում է համոզել Չերնոգօրիայի կառավարութեան, որ սա անդրրդացնէ ալբանացիներին և ստիպէ փախստականներին վերադառնալ Թիւրքիա և հպատակվել օրինաւոր կառավարութեան։

◆ Վիէննայում ընտրութիւնների ժամանակ հակասեմիտականները սոսկալի պարտութիւն կրեցին։ Բոլոր նշանաւոր հակասեմիտականները սևացան։

◆ Չինական կառավարութիւնը գեկուցանում է, որ Ռուսաստանը պատրաստում է մի նոր ուլտիմատում 1881 թ. դաշնագիրը վերաքննելու համար։

◆ Կ. Պօլսից հեռագրում են. «Рус. Слово» թերթին, թէ թիւրքաց մամուլի օրգանների ժողովը, որ որոշել է շարունակել արշաւանքը Ռուսաստանի դէմ, որոշել է պահանջել նաև, որ Բ. Դուռը բողոքէ մեծ պետութիւնների առաջ այն հալածանքների համար, որոնց որպէս թէ ենթակայ են Կովկասում մուսուլմանները։

◆ Սահմանադիր - ռամկավարների կուսակցութեան տեղեկագիրը ֆրակցիայի գործունէութեան մասին Պետական Դումայի վերջին նստաշրջանում տալիս է լաւատեսական եզրակացութիւններ։ Տեղեկագիրը թէև գրանում է, որ ռէակցիան հասել է իր գագաթնակէտին, բայց նա սարսափելի չէ, որովհետև կենդանի են ժողովրդի ույժերը և աճում է նրա ինքնագիտակցութիւնը։

Հ Ե Ռ Ա Գ Ի Ր Ն Ե Ր

ՊԵՏ. ՀԵՌԱԳՐԱԿԱՆ ԳՈՐԾ.

9 յունիսի

ԱՆԱՆԻԵՎ։ Գաւառում կարկուտը ոչնչացրեց 2,000 դեսեատին տարածութեան ցանքսը։ Վնասը հաւասարվում է 60,000 րուբլու։

ԿԻԵՎ։ Այրվեց Գիրշֆիլեկի գրամմօֆօնի մեմբրանների գործարանը։ Վնասը 150,000 րուբլի է։

ՍՕՖԻԱ։ 1910 թւին կոչված զինւորները 1 ամսով արձակուրդ ստացան դաշտային աշխատանքների համար։

ՍԻՄՖԷՐՕՊՕԼ։ Ձերբակալվեցին այն 3 հոգին, որոնք թալանել էին միջազգային բանկի դրամատարին։

ՕԴԵՍՍԱ։ Ռումինիայից վերադարձաւ զինւորական այն յանձնախումբը, որ գնացել էր Րիմնիկովեան դաշտում Սուվօրովին արձան կանգնեցնելու համար տեղ ընտրելու։

Յունիսի 7-ին հիւանդացած մանկան մանրէաբանական քննութիւնը ցոյց տուեց, որ նա վարակված է եղել ժանտախտով։

ԲԵԼԳՐԱԴ։ Ժամանեց Բաթումի գիմնազիայի արշաւախումբը։

ԿԻԵՎ։ Բերդիչէվում գտնվեց ծխախոտի մի գաղտնի գործարան։ Տէրերը ձերբակալվեցին։ Գրաւվեց 50,000 ր. ծխախոտ։

Խմբագիր՝ ԱԼԷՔՍԱՆԴՐ ՔԱԼԱՆԹԱՐ
Հրատարակիչներ՝ Ա. ՔԱԼԱՆԹԱՐ
Ե. ՏԷՐ-ՄԱՐԿՈՍԵԱՆ
Հ. ԱՌԱՔԵԼԵԱՆ

Տ Ե Ղ Ե Կ Ա Տ Ո Ւ

ԲԺՇԿԱՊԵՏ

Գ. Ա. ՀԱԽՎԵՐԴԵԱՆ

Մասնագէտ միզասեռական, սիֆիլիս և վեներական հիւանդութիւնների։
Ընդունում է հիւանդներին՝
Առաւօտեան ժամը 12—1-ը, երեկ. ժամը 6—8-ը։
Կիրակի օրերը՝ միայն ժամը 12—1-ը։
Կուկիա, Սիմեօնովսկայա փողոց, № 16.
Տէլէֆօն № 40.
(Ե.ու.կ.) 220. 100—36

ԲԺՇԿԱՊԵՏ

Գ. ԹԱԴԷՈՍԵԱՆ

Ներքին և երեխաների հիւանդութիւններ
Գօլօվինսկի, 18, տ. Դօլբժանսկու, Արք. Թատրոնի հանդէպ, տէլէֆօն № 901.
Հիւանդ. ընդունելութիւնը) 10—12 ժ. առ.) 6—7 ժ. երեկ.
(Ե.հ.կ.) 580. 100—8

ԲԺՇԿԱՊԵՏ

Ա. ՔԱԹԱՆԵԱՆ

ՆԵՐՔԻՆ և ՋՂԱՅԻՆ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԻՒՆՆԵՐ
Ընդունել. ամեն օր (առաւօտ. ժ. 9—12 (երեկոյեան ժ. 5—7
Միխայլովսկի պր. № 27.
(Ե. հ. կ.) 1254. 100—79

Դ-ր Վ. ԱՐԾՐՈՒՆԻՆ

ՄԵԿՆԵՑ ՊԵՍՏԻԳՕՐՍԿ (Կովկասեան հանքային ջրեր), ուր կընդունի հիւանդներին մինչև սեպտեմբերի 1-ը։
(Ե.հ.շ.) 1227. 100—94

ԿՈՎԿԱՍԵԱՆ ՀԱՆՔԱՅԻՆ ՋՐԵՐ

Ար. և Ա. Մ՝

ԲՈՒԺԻՉ — Պահանջեցէք ամենուրեք!

„ՆԱՐԶԱՆ“ | Սեղանատան | „ԷՍՍԷՆՏՈՒԿԻ № 20.“

ԷՍՍԵՆՏՈՒԿԵԱՆ (աղի-ալկալեան) №№ 4, 4 նոր, 6, 17, 18, 18 բիւվ. 2, 19. ԲԱՏԱԼԻՆԵԱՆ (անփոխարինելի լուծողական)։ ՍՄԻՐՆՕՎԵԱՆ-ԵՐԿԱԹԱՅԻՆ (պարունակում է մկնդեղ)։ ԷՍՍԵՆՏՈՒԿԵԱՆ ԼԷՊԵՇԿԱՆԵՐ (վերացնում է տապը)։ ԷՍՍԵՆՏՈՒԿԵԱՆ ԱՂ (փոխարինում է № 17 ջրին)։

ՋՐԵՐԻ ԵՒ ՄԹԵՐՔՆԵՐԻ ՀԱՄԱՐ ԴԻՄԵԼ ՊԵՏԱԿԱՆ ՊԱՀԵՍՏԻՆ—ТИФЛИСЪ, Гановская №№ 8 և 10
Գլխաւոր պահեստը Վարչութեան կից՝ Պեատիգօրսկում։ Պր՝յս-կուրանտները ձրի։
Դիմել՝ Пятигорскъ, Управленіе водъ.
(Կ.) 401. 19—8

ԲԺՇԿԱՊԵՏ

Տ. ԳԷՈՐԳԲԷԳԵԱՆ

Աչքի հիւանդութիւններ
Առաւօտեան ժամը 10—1.
Երեկոյեան ժամը 5—7.
Վելեամինօվսկայա փողոց, № 8.
(Կ. Հ.) 416. 100—14

ԱՐՏԱՍԱՀՄԱՆ ԴԻՄՈՂ ՀԻՒԱՆԴՆԵՐԻՆ!

Դոք. Ա. ՇԱՀԲԱԶԵԱՆԸ

Ասիստենտ պրօֆ. Գօլդշայդերի և պրօֆ Կլապպի,
ԸՆԴՈՒՆՈՒՄ Է ԲԵՐԼԻՆՈՒՄ ՀԻՒԱՆԴՆԵՐԻ և ուղեկցում նրանց մասնագէտների մօտ։
Հասցէ՝ Berlin-Charlottenburg, Leibniz str. 29.
(Կ.) 591. 5—3

ՖԵԼԴՇԵՐԱԿԱՆ ԿԱԲԻՆԷՏ
ՄԵԴԻՑԻՆԱՅԻ
ՖԵԼԴՇԵՐ-ՄԱՍՍԱԺԻՍՏ

Ա. Գ. ԵՍԱՅԵԱՆ

կատարում է կաշուի տակ սրսկումներ, վէրքի փաթաթումն, դեղերի քսումն, դնում է բանկաներ։ Բժշկութիւն օդամարզի սեռական բուլուբեան, անկարողութեան, սերմնահոսութեան եւ եռազախտի, հիմնաւոր բժշկութիւն տրիպէրի (սուսանակ), ցոյց տալով հմուտ մասնագէտ բժիշկների։ Օտարերկրեայ հիւանդներին մանրամասն խորհուրդներ և դեղեր գրաւոր կերպով։ (Ուղարկել 3 րուբլի)։ Մասսաժ, էլեքտրականութիւն, բժշկական մարմնամարզութիւն։ Ընդունելութիւնը 3—4½ ժամը ամեն օր։ Ծախվում է իր կազմած «Տղամ. եւ կանանց գաղտնի հիւանդ. բժշկարան» նկարներով և բէյէպտներով։ Գինը 50 կոպ., ճանապարհածախս՝ 15 կ.։ Հասցէն. Тифлисъ, Семеновская ул. № 9.
(Կ. Հ.) 160. 50—30

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ԿԱՌԱՎԱՐԱԿԱՆ ԲԱՐԵԳՈՐԾԱԿԱՆ ՎԻՃԱԿԱՀԱՆԴ
5 տիրաժ, խոշորանչ. մէջ գլխաւոր գումարը
ՄԷԿ ՄԻԼԻՕՆ
Մօտակայ տիրաժը 7/20 յուլիսի։
Բոլոր տիրաժների արժէքը 16 րուբ.
Մասնակց.պատուէր տալուց՝ 6 ր., սեպ. և նոյ. 5ր.
Փողը կարելի է ուղ. և ռուս.պօստ.մարկաներով։
Տիրաժի թղթերը ուղարկվում են ձրի։
ԸՆԿ. ԲԷՐՆԱՐ եւ կոմպ., ՊԱՐԻԶ
30, Սէվաստօպօլսկի բուլվար, 30.
Գրել և հասցէագրել կարելի է ռուսերէն։
(B. 36380) 383. 18—14

Լ Ո Յ Ս Տ Ե Ս Ա Ւ

Լ. Ն. ՏՕԼՍՏՕՅԻ

ԽՈՍՏՈՎԱՆՈՒԹԻՒՆԸ

թարգմանութեամբ ՍՈՒՐԽԱԹԵԱՆԻ
Գինն է 30 կոպ,
Գնել ցանկացողները կարող են դիմել թարգմանչին հետևեալ հասցէով. Тифлисъ, ред. газ. «Мшакъ». Արտասահմանից՝ Tiflis, rédaction du journal «Mschak».
Մեծաքանակ գնողներին 25% զեղչ։
(Շ.Ե.Հ.) 615. 10—4

Լոյս տեսաւ
Ս. ԶԷԼԻՆՍԿԻ

ԿՕՆՍԵՐՎՆԵՐ

Ձեռնարկ՝ կօնսերվներ, թթուեղէններ և քաղցրաւենիք պատրաստելու, 5 նկարով։
Գինը 40 կոպ.
Այս գիրքը կարևոր է ամեն մի հայ ընտանիքի համար։
Դիմել՝ գրավաճառներին և հրատարակչուհուն՝ Тифлисъ, Николаевская ул., № 38, А. П. Родіоновой.
(Շ.) 606. 3—2

ՀՐԱՒԷՐ

Վաղը, կիրակի, յունիսի 12-ին, ցերեկվայ ժամը 11-ին, Բօրսայի դահլիճում (Армянскій базаръ) կայանալու է Քամոյեան ս. Գէորգ եկեղեցու ծխական ժողով։

Օ ր ա կ ա ր գ.

1) 1911 թ. նախահաշւի ընթերցումը։
2) Եկեղեցու շինութեան հաշիւների վերաքննութեան խնդիրը։
3) Քամոյեան ս. Գէորգ դպրոցի վարժուհի հանգուցեալ օր. Վ. Ղազարեանի մօրը նպաստ տալու հարցը։
4) Ընտրութիւն երէցփոխի և 3 հոգաբարձուների։

Քամոյեան ս. Գէորգ եկեղեցու
Հոգաբարձութիւն

Ծանօթ.—Այս ժողովը երկրորդ անգամը լինելով, կը կայանայ, եթէ ներկայ լինի ծխականների 1/10-ը եւս (տես ծխական կանոնադրութիւն, յօդ. 24)։
639. 1—1

Վաճառված են ԵՐԿՈՒ ՄԻԼԻՕՆԻՑ աւելի բանկաներ

Երիտասարդութիւն եւ գեղեցկութիւն է տալիս ԻՐԱՔԱՆՉԻՒՐ ԿԱՆԱՑԻ ԴԷՄՔԻՆ

ԿԱԶԻՄԻ ԿՐԵՄԸ

ՄԵՏԱՄՈՐՖՕԶԱ

Արմատականապէս ոչնչացնում է երեսի պտուկները՝ բշտիկները, բծերը, խորշոմները, պրուածքները և այլ գէֆէկտները։
(П. 40713) 254. 4—4

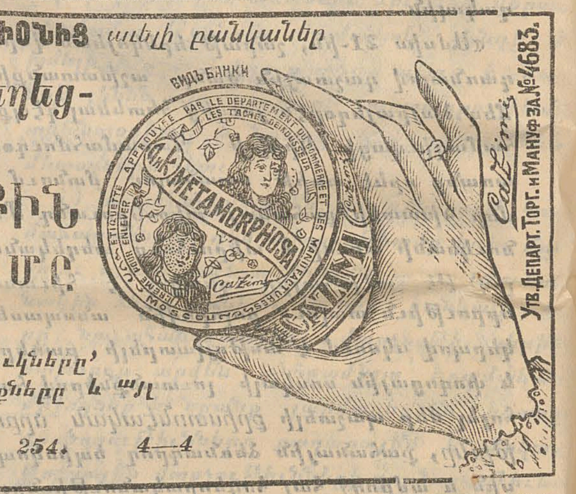

Золотая медаль Лондонъ 1893 г.
Главный складъ у Г. Ф. Юргенсъ, Москва
(М. 5195) 57. 24—8

ՀՐԱՒԷՐ

Շամքորեցոց ս. Աստուածածին եկեղեցու հաւաքաս ծխականները՝ կիրակի, յունիսի 12-ին, առաւօտեան ժամը 12-ին, հրաւիրվում են նոյն եկեղեցի երկրորդ եւ վերջին ժողովի։

ՕՐԱԿԱՐԳԻ ՀԱՐՑԵՐՆ ԵՆ՝

1) Նոր երէցփոխի ընտրութիւն պաշտօնից հրաժարված երէցփոխի փոխարէն։
2) Ընթացիկ հարցեր։

Գործակալ՝ Ղևոնդ ք. Մամիկոնեան
(Ա. Օ.) 638. 2—2

ՓՆՏՐՎՈՒՄ Է

Երզնկայի Ջատ գիւղի բնակիչ՝ ՆՐՍԷՍ ԶԱՔԱՐԵԱՆ ԶԱՐԱՆԵԱՆԸ, 40 տարեկան, արհեստով հացագործ։ Տասը տարուց աւելի է՝ ինչ ոչ մի տեղեկութիւն չը կայ այդ պարոնի մասին։ Խնդրվում է որևէ տեղեկութիւն ունեցողներին հաղորդել հետևեալ հասցէով. Новороссійскъ, цементный заводъ „Цѣпъ“. Вартану Багдасарянъ.
(Օ. Մ.) 630. 3—2

Տպագրութեան համար պատրաստ է

ԱՍ. ՊՇԻԲԸՇԵՎՍԿԻ

ԱՐՑՈՒՆՔԻ ՀՈՎՏՈՒՄ

Պ Օ Է Մ Ա Ն
(երկու հատուած տպված «Մշակում»)
Հրատարակել ցանկացողները դիմեն՝ г. Ордубатъ (Эрив. губ.), учителю Аршалуйсу Овнаньянцъ.
634. 4—2

ԹԻՖԼԻՍԻ ՔԱՂԱՔԱՅԻՆ ՈՒՊՐԱՎԱՆ

սրանով յայտարարում է, որ յունիսի 17-ին, 1911 թ. կը կայանայ ԱՃՈՒՐԴ կապալով տալու համար Վերիյսկի հրապարակի վրա գտնվող քաղաքային կէսոքը։ Պայմաններին կարելի է ծանօթանալ ամեն օր՝ Քաղաքային Ուպրավայի IV բաժանմունքում, առաւօտեան ժամը 10-ից մինչև ցերեկվայ ժամը 2-ը։
(Ա.Օ.) 640. 3—1

PEPTONATE de FER ROBIN

ԵՐԿԱԹԱՅԻՆ ՊԷՊՏՕՆԱՏ ՌՕԲԷՆԻ

Իսկական երկաթային աղ, հեշտ ընդունելի, որ պատրաստել է պ. ՌՕԲԷՆԸ

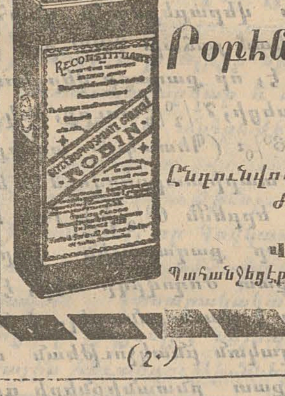

Ռօբէնի Երկաթը արագ ներգործում է ՍԱԿԱՒԱՐԻՒՆՈՒԹԵԱՆ, ԴԵՂՆԱԽՏԻ և բոլոր թուլութիւնների դէմ։
Տալիս է ախորժ
եւ երբէք կապութիւն չէ առաջացնում։
ԱՅԴ ԴԵՂԸ ՈՉ ՄԻ ՀԱՄ ՉՈՒՆԻ։
Ընդունվում է օրական երկու անգամ՝ 10-ից մինչև 30 կաթիլ, ուտելու ժամանակ, ջրի կամ գինու մի փոքր քանակութեան մէջ։
Իւրաքանչիւր սրուակը բաւականանում է 3 շաբաթ կամ 1 ամիս։
Վաճառվում է դեղատներում եւ ամենայաւ խանութներում։
Պահանջեցէք փաքր. դրոշմը «ՌՈԲԻՆ» և գործարանատիրոջ անունը ՌՕԲԷՆ։ Խուսափեցէք անպէտք կեղծիքներից։
(Շ.) (M. 152675) 333. 12—9

ԻՆՉ Է ՊԱՀԱՆՋՎՈՒՄ ԺԱՄԱՑՈՅՑԻՑ

Ձեռք բերելով ժամացոյց՝ գնողը ձգտում է միայն մի բանի. ունենալ դիմացկուն եւ ուղիղ ժամացոյց, որպէսզի ստիպված չը լինի տանել ժամագործի մօտ։ Այս յայտարարում ենք, որ իսկական գեղեցիկ և ուղիղ ժամացոյցն է—միայն նշանաւոր շվէյցարական մարկայի «ՊԱՏԵՆՏ» I տեսակը, որի գործարանը՝ այդ նշանաւոր ժամացոյցների վաճառման գործի ներկայացուցչութիւնը յանձնել է մեզ։ Համոզվելով դրանց լաւ յատկութեան մէջ՝ առաջարկում ենք բոլոր ցանկացողներին ունենալ խնայելու չքեղ և գործնական գրպանի ժամացոյց։ Պահանջեցէք միայն «Պատենտ» I տեսակի ժամացոյց։ Այս ժամացոյցը տափակ է (արտաքին թէ րոպլու հասսութեամբ), ոսկ պղպատից, ընթացքը՝ բեմօնտուար քարերի վրա, լարումը առանց բանալիի, 36 ժամը մի անգամ, գեղեցիկ ցիֆերբլատով։ Ժամացոյցի փասօնը այնպէս հրաշալի է, որ բաւարարութիւն կը տայ ամեն մէկի ճաշակին։ (Ուշադրութիւն դարձրէք նկարի վրա)։ Որպէսզի Ռուսաստանին ծանօթացնի այս անման ժամացոյցների հետ, գործարանը նշանակել է նրանց համար շատ էժան գին՝ 3 ր. 25 կ., 2 հատը՝ 6 ր., 4 հատը՝ 11 ր. 50 կ.։ Նոյն տեսակի կանանց՝ 4 ր. 25 կ.։ Նոյն տեսակի արծաթէ՝ ալյամարդու տափակ ժամաց. 5 ր. 75 կ.։ Եթէ դուք գեղեցկութեան սիրահար էք, պահանջեցէք մեզնից այդ ժամացոյցը և դուք ընդմիշտ շնորհակալ կը լինէք։ Ամեն մի ժամացոյցի հետ ուղարկում եմ ամեն մի ժամանց բեսկի. եթէ ժամացոյցը չը հաւանէք, փողը յետ եմ վերադարձնում։ Ձրի ուղարկում եմ ամեն մի ժամացոյցի հետ չը սևացող, շքեղ, նոր ձևի երկար շղթայ, իսկական ամերիկական նոր ոսկուց, բրէլօկ և կամչէ քսակ ժամացոյցի համար։ Ժամացոյցը ուղարկվում է ստուգած մինչև բոլէն, 6 տարվայ երաշխաւորութեամբ, վերադիր վճարով և առանց կանխավճարի։ Ճանապարհածախս 2 հատի համար 40 կ. (Սիբիր 75 կ.)։
Հասցէն՝ Т-во „ПАТЕНТЪ“, Варшава, Св. Креста 48, Отд. 156.
Հասցէն խնդրում ենք կարդ և ամուր կպցնել ծրարի կամ բաց նամակի վրա։
(B.42685) 536. 3—3

ՅԱՏՈՒԿ

ՓՈՐԱԳՐՋԱԿԱՆ-ԳՐԱՒԻՐԱՅԻՆ ԱՐՀԵՍՏԱՆՈՑ

Վ. ՄԱՐԳՕՇԵՍԻ

Ընդունում է ամեն տեսակ փորագրչական և գրաւիւրային գործեր։ Գնում է ոսկու և արծաթի կտորտանքներ, նոյնպէս և թանգագին քարեղէններ։
Թիֆլիս, Երևանեան հրապարակ, «Кавказъ» հիւրանոցի ներքևը։
(Կ.) 282. 24—10

Типографія канцеляріи Намѣстника Его Императорскаго Величества на Кавказѣ, Лорисъ-Меликовская улица, домъ казенный.